

Тріумфуюча Церква

Посібник у
3-х частинах

Ukrainian edition © 2011 by Voice of the Martyrs, USA. All rights reserved.
Published by Voice of the Martyrs.

ISBN 978-617-503-081-3

Українське видання © 2011 "Голос мучеників"

Авторське право захищене.

Використання та розмноження матеріалів публікації без письмового дозволу видавця заборонено, за винятком коротких цитат у критичних та оглядових статтях.

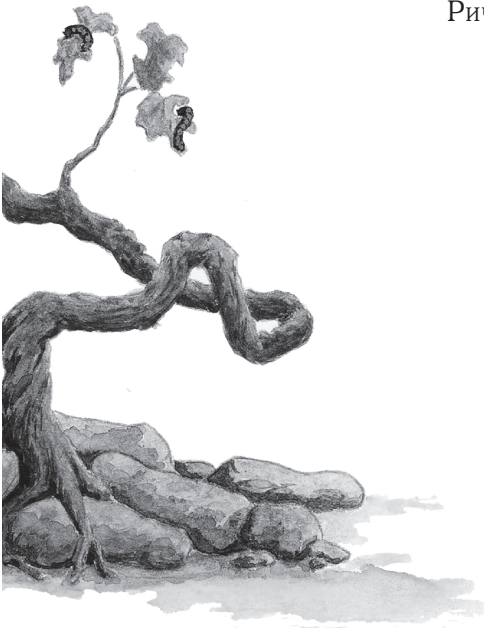
Книга надрукована на пожертвування братів та сестер з метою закликати Церкву до молитви за переслідуваних Божих дітей. Про випадки продажу книги просимо повідомити за адресою: а/с 6, 33024, м. Рівне, Україна.

Книга призначена для БЕЗКОШТОВНОГО розповсюдження.

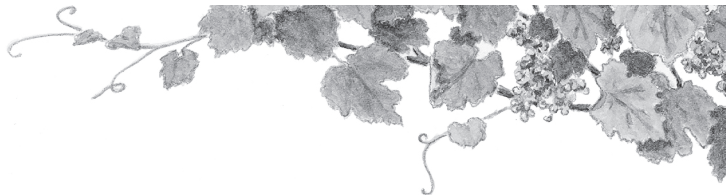

Підготовка до служіння в підпіллі

Ричард Вурмбранд

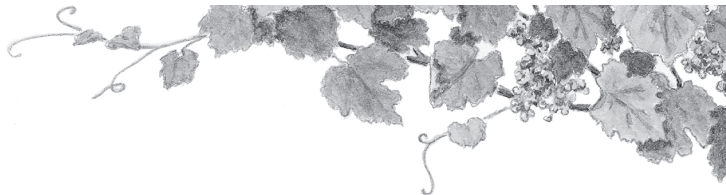
Передмова

На противагу першому враженню, яке, можливо, склалося у вас, ця праця — не стислий посібник зі створення таємної християнської спілки під назвою «підпільна церква». Це — відвертий погляд на Церкву людини, чиє пасторське служіння, утримання в ув'язненні та проповідницька діяльність можуть послужити світові застереженням про небезпеку комуністичного атеїзму.

Праці Ричарда Вурмбранда не потребують особливих вступів. Вони прямі та відверті, вони не залишають читача байдужим. Рукопис майже не зазнав редакторських змін, його стиль характерний для людини, яка мислить як юдей, читає як лінгвіст, молиться як апостол і пише як пророк. Його послання абсолютно зрозуміле. Якщо те, що говорять деякі християнські служителі, правда, то рано чи пізно Церква опиниться перед вибором: піти на соціально-політичний компроміс із антихристиянськими силами або впасти в немилість та випробувати на собі гнів контрольованої політиками релігійної ієрархії. У такому разі Вурмбранд має рацію: *до цього слід готуватися вже зараз*. Оскільки в деяких частинах світу такий вибір уже постав, немає підстав розраховувати на те, що нашу країну це мине. Тож ми, християни, самі готуймося до такого часу й робімо все від нас залежне, щоб — якщо знадобиться — до нього були готові й наші діти.

Видавець

Готуйтеся до служіння в підпіллі... вже зараз

«Відповів же Ананій: Чув я, Господи, від багатьох про цього чоловіка, скільки зла він учинив в Єрусалимі святим Твоїм!.. І промовив до нього Господь: Иди, бо для Мене посудина вибрана він, щоб носити Ім'я Моє перед народами, і царями, і синами Ізраїля. *Бо Я покажу йому, скільки має він витерпіти за Ім'я Моє*» (Дії 9:13, 15–16).

Наскільки мені відомо, у світі не існує жодної семінарії, жодної біблійної школи або жодного університету, де викладався б курс «Підпільна церква». У семінаріях розповідають про савеліанство та аполінаріанство, й усе це забувається відразу ж після закінчення навчального закладу. Однак можна прожити все життя й не зустріти жодного савеліанця або аполінаріанця. Ми вивчаємо коптську церкву і безліч нечисленних сект, із якими ніколи не стикнемося. А підпільна церква — це церква, що діє на третині території світу, багато з членів якої ніколи й гадки не мали, що належатимуть до неї. Поки Америка була зайнята Вотергейтом, комунізм захопив п'ятнадцять країн світу. Нині все більше поширюється вплив ісламу та гуманізму. Християнські пастори повинні знати, що таке підпільна церква і чим вона займається. Якось після того, як я упродовж години розмовляв із британським єпископом про роботу підпільної церкви, він промовив: «Знаєте, я дуже захоплююся церковною архітектурою. Це моє хобі. Скажіть, а в будівництві підпільної церкви використовують готичний стиль?»

Якби я назвав прізвище цього єпископа, ви були б надзвичайно здивовані тим, що така людина, як він, могла поставити таке запитання.

Для нас підпільна церква ніби оповита таємницею, ми практично нічого про неї не знаємо. Вона поруч, однак ми не готові приєднатися до неї, оскільки ми до цього не підготовлені. У наш час паства християнського пастора — це весь світ, і ми повинні розуміти, що в таких трагічних обставинах може опинитися будь-хто з нас. І навіть якщо цього не станеться, ми зобов'язані допомагати й навчати тих, кого такі обставини не минули.

У мусульманських держах, у комуністичному Китаї та інших країнах постраждало багато віруючих. Чимало було заарештовано, чимало померли у в'язницях. І пишатися цим не варто: було б краще, якби вони були навчені нести служіння в підпіллі й уникли арештів.

Під час війни той, хто віддає життя за батьківщину, — менший герой, ніж той, хто примушує ворога віддати життя за *свою* Батьківщину. На війні не *я* повинен померти за *мою* батьківщину, — нехай за *свою* помре *він*. Я захоплююся тими, хто вміє працювати так, щоб його не заарештували. Ми повинні знати, як це робити.

Підготовка до страждань

Підпільна церква не може уникнути страждань, які б запобіжні заходи вона не приймала, утім їх слід звести до мінімуму.

Неможливо підготувати до підпільного служіння за короткий час, і я раджу вам закликати церкви своєї деномінації не відкладати таку підготовку.

Що відбувається, коли в країні встановлюється тиранічний режим? У деяких країнах терор починається несподівано, як у Мозамбіку та Камбоджі. А в інших — так звана «релігійна свобода» зберігається ще протягом певного часу. Трапляється, що, прийшовши до влади, режим не має реальної сили й не користується підтримкою народу. Він може не мати сформованої поліції та армії. Наприклад, у радянській Росії

комуністи спочатку надали велику свободу протестантам, поки самі займалися ліквідацією православ'я, а потім, покінчивши з православ'ям, узялись за протестантів. Перехідний період не триває довго. У цей час нова влада проникає в церкви, призначає своїх людей на керівні посади, знаходить слабкі місця в служителів: хтось честолюбний, когось компрометують його любовні гріховні стосунки, хтось любить гроші. У когось, може, є якийсь таємний гріх, за допомогою якого його можна шантажувати і, таким чином, контролювати. І тоді починаються масштабні переслідування. У Румунії це сталося миттєво. До в'язниць було відправлено всіх католицьких єпископів, багатьох священників, ченців та черниць. Після цього почалися арешти протестантських пасторів. Багато з них померли у в'язницях.

Знайомлячи Ананію з Павлом, наш Господь Ісус сказав: «... бо для Мене посудина вибрана він, щоб носити Ім'я Моє...». Робити це Павлу належало в підпіллі. Й інтенсивний курс підготовки до його підпільного служіння Ісус почав так: «Я покажу йому, скільки має він витерпіти за Ім'я Моє».

Підготовка до підпільного служіння починається із вивчення мартирології та «страждології» — науки про страждання. Солженіцин у своїй книзі «*Архіпелаг Гулаг*» розповідає про те, що в колишньому Радянському Союзі офіцерам міліції викладали курс «арестології» — науки про те, як заарештовувати людей таким чином, щоб це було якомога менш помітним тим, хто їх оточують. Тож якщо вони вигадали нові терміни «*арештологія*» та «*тюрмологія*»¹, то нам слід вигадати термін «*страждологія*».

Ми ще будемо розглядати технічний аспект підпільної роботи, однак спочатку необхідна певна духовна підготовка. У вільній країні, щоб стати членом церкви, достатньо увірувати і прийняти хрещення. У підпільній церкві цього недостатньо. Можна вірити й охреститися, утім не можна стати членом підпільної церкви, не знаючи, що означає страждати. Можна мати найсильнішу в світі віру, але якщо ви не готові до страждань, то коли вас заарештують і дадуть пару-трійку ударів, ви будете

ладні свідчити про що завгодно. Тому *підготовка* до страждань — це важлива складова підготовки до підпільного служіння. Опинившись у в'язниці, християнин не впадає в паніку. Тюрма для нього — це лише ще одне місце, де можна свідчити про Христа. Для пастора в'язниця — це нова церква. Це — нове місце роботи, де не платять заробітну платню, однак є величезні можливості для праці. Я розповідаю про це у своїй книзі «*З Богом в одиночній камері*»². В інших книгах я згадую оволодіння навичками користування азбукою Морзе як складову підготовки до служіння в підпіллі. Ви знаєте, що це — спосіб передачі повідомлень. З його допомогою можна проповідувати Євангелію тим, хто перебуває за стіною. Склад ув'язнених постійно змінюється, замість одних приходять інші. Багатьом християнам, які були в ув'язненні, Бог дав чудову можливість за допомогою азбуки Морзе привести до Христа людей, яких вони ніколи не бачили в обличчя. З деякими з них вони все ж познайомилися через багато років. Так, у багатолюдних камерах у мене було кілька церков.

У вільних країнах у деяких церквах в неділю дзвонять у дзвони, щоб запросити людей на богослужіння. Хто хоче — приходять, хто не хоче — ні. Якщо цієї неділі людині не сподобалася проповідь, то наступної вона може залишитися вдома і не піти до церкви. До церкви можна не прийти, якщо йде дощ. Але якщо ваша церква — у в'язниці, то ваші парафіяни завжди поряд. На волі, сидючи на служінні, прихожани іноді дивляться на годинник: «Він проповідує вже більше півгодини. Невже він не збирається закінчувати?» У заарештованих забирають годинники, а ваші прихожани весь тиждень поряд із вами, з ранку й до вечора! У них немає вибору. В історії румунської та російської церкви ніколи не було так багато навернень, як за часів переслідувань у в'язниці. Отож, не бійтеся тюрми. Розглядайте своє перебування там, як нове завдання, отримане від Бога. Я пам'ятаю, коли мене заарештовували вдруге, і перед тим, як піти з дому, я обійняв дружину, і вона промовила: «Ричарде, пам'ятай, що написано: «... і поведуть до правителів та до царів ради Мене, на свідчення їм».³

Це можна витримати. А нестерпні тортури, яким постійно піддають ув'язнених? Чи можна витримати їх? Чи витримаю їх я? Якщо не витримаю, то у в'язниці опиняться ще чоловік п'ятдесят-шістдесят моїх знайомих, — моїм мучителям саме цього й потрібно: щоб я зрадив ближніх. І тому до страждань потрібно готуватися вже зараз, тому що, коли вже потрапиш до в'язниці, підготуватися *дуже важко*.

Я пам'ятаю, як у Румунії чоловік, який був пастором упродовж 20 років, згрішив із жінкою. Коли інші пастори розмірковували про його вчинок, хтось сказав: «Його гріх не в тому, що він зробив того вечора, адже обставини склалися таким чином, і він не зміг *встояти* перед спокусою. А в тому, що двадцять років тому, коли спокуси не було, він *не* сказав собі: «Коли я буду пастором, я переживатиму найрізноманітніші спокуси, серед них буде й спокуса блуду. Але вже сьогодні я приймаю рішення, що *не* вчиню цього гріха». Потрібно заздалегідь готувати себе до *всіх* найрізноманітніших обставин. Потрібно *готувати* себе до страждань.

Істина про істину

Міра страждань, які ми можемо перенести, залежить від того, наскільки важливим і цінним для нас є те, за що ми страждаємо.

У цьому сенсі ми мали можливість спостерігати несподівані речі в комуністичних країнах. Проповідники й автори християнських книг ставали зрадниками. Композитор, який створив найкращу збірку румунських церковних гімнів, став автором найвідоміших у Румунії комуністичних гімнів. Важливо те, чи ми живемо лише словами, чи Божою реальністю.

Бог є Істина. Біблія — це істина про Істину. Богослов'я — це істина про істину про Істину. Вдала проповідь — це істина про істину про істину про Істину. Це не *сама* Істина. Істина — це Бог. Цю Істину оточують слова, богословські поняття і тлумачення. Усе це у важкі часи є марнотою, воно втрачає свою цінність, оскільки не може допомогти. Найвища цінність і

допомога — лише в Тому, Хто є Вищою Істиною, і нам необхідно проникнути через проповіді, богословські книги та «слова» в глибину і з'єднатися з реальністю — Самим Богом.

На Заході я розповідав про те, як християн прив'язували до хрестів на чотири доби і клали на підлогу, а інших ув'язнених катували й примушували справляти свої природні потреби їм на обличчя. Коли мене запитують: «Який біблійний вірш допомагав вам і зміцнював у тих обставинах?» — Я відповідаю: «Мені не допомагав *ніякий* біблійний вірш». Священництво й лицемірство говорити: «Мені допомагає чи мене підкріплює такий-то вірш із Біблії». Самі вірші не призначені для того, щоб допомагати чи підкріплювати. Ми знаємо Псалом 22: «Господь то мій Пастир, тому в недостатку не буду... Коли я піду хоча б навіть долиною смертної темряви...»

Переживаючи страждання, розумієш, що Бог не планував, щоб цей псалом зміцнював нас. Нас зміцнює Господь, а не псалом, у якому сказано, що Він це робить. Самого псалма не достатньо. Потрібен Той, про Кого цей псалом розповідає. Нам відомий і вірш: «Досить тобі Моєї благодаті...» (2 Кор. 12:9). Але вірша мало. Достатньо благодаті, а не вірша.

Пастори та надмірно старанні проповідники ризикують наділити слова більшою цінністю, ніж та, яку вони мають насправді. Слова — лише засіб для опису реальності. Якщо ви перебуваєте у єднанні з Реальністю, Всемогутнім Господом, зло втрачає силу над вами, — воно безсиле проти Господа Всемогутнього. Якщо ж у вас є тільки слова Господа, зло може вас здолати.

Духовні справи

Для підпільної роботи необхідна духовна підготовка. Як ми, перед тим як використати цибулину, чистимо її, так і Бог повинен «очистити» нас від лушпиння слів, релігійних відчуттів, щоб дістатися до самої серцевини — справжньої віри. Ісус сказав: «Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною» (Мт. 16:24).

Він Сам показав нам, яким важким може бути цей хрест. І ми повинні бути до цього готові.

Погляньте, до чого нині вдається світ! Порнографічні журнали та реклама збуджують уяву. Подібним чином ми повинні сповнювати свою уяву духовною реальністю. Нам необхідно виконувати духовні вправи. На жаль, протестантизму духовні вправи практично невідомі. У підпільній церкві ми повинні відродити їх. Католики, можливо, й зловживали духовними вправами. Потім прийшла Реформація. А відповідно до закону маятника, якщо є одна крайність, то обов'язково буде й інша.

Оскільки одні зловживали духовними вправами, то інші зовсім відмовилися виконувати їх. Нам необхідно не лише молитися вголос, а й присвячувати час для роздумів. У Посланні до євреїв, 11, ми читаємо про тих, кого перепилювали, спалювали, згодовували диким тваринам... Ми повинні уявити себе на їхньому місці: ось я перед левами, ось мене б'ють, ось мене збираються спалити. Як я поводитимусь у таких ситуаціях?

Пригадую своє останнє заняття в недільній школі перед від'їздом з Румунії. Недільного ранку я повів десять чи п'ятнадцять дітей не до церкви, а в зоопарк. Ми зупинилися перед кліткою з левами, і я сказав: «Ваших попередників по вірі кидали в клітки до ось таких диких звірів. Знайте, що й ви страждатимете за свою віру. Вас не кинуть на поталу левам, однак ви постраждаєте від людей, які гірші, ніж леви. Вирішуйте зараз, чи хочете ви присвятити своє життя тому, щоб іти за Христом і бути відданими Йому». Зі сльозами на очах діти відповіли: «Так!..»

Ми повинні підготуватися зараз до того, як потрапимо до в'язниці. У в'язниці чоловік втрачає все. У нього відбирають одяг і дають роботу в'язня. Він не має зручних меблів, килимів і фіранок. З ним немає дружини й дітей. У нього немає книг, він не бачить квітів. Він утрачає все, що робить життя приємним. Вистояти в таких умовах можна, лише відмовившись від усіх благ колишнього життя. У Посланні до колосян ідеться про «умертвіння земних членів». Необізнані й ревні католики накладали на себе забобонні покути. Протестанти відмовились

від умиртвляння плоті взагалі. Але в християнстві є місце мортифікації — відмові від земних радощів. Підготувавшись до цього вже зараз, християнин не страждатиме, втративши все у в'язниці. Користуйтеся земними благами, не прив'язуючись до них.

Я, наприклад, виконую таку вправу. Після довгих років ув'язнення в Румунії я живу в Сполучених Штатах Америки. Чи уявляєте ви собі американський супермаркет? Там безліч різноманітних смачностей. Але я кажу собі: «Без цього я обійдуся. Я обійдуся і без цього, і без того». Я проходжу по відділах і нічого не купую. Мене радує достаток, однак ще більшу радість приносить усвідомлення того, що я можу без усього цього обійтись.

Серед наших богословів теж були ліберали-модерністи. Жоден із них не виявив стійкості під час тортур. «Навіщо помирати за мертвого Бога і за Біблію, в якій повно невідповідностей? Якщо історія про Адама та Єву — неправда, Ісус Навин не зупинив сонце, а пророцтва були записані *після* їх виконання, якщо Ісус не народився від діви і не воскресав із мертвих, то Біблія не більш правдива, ніж радянська газета «Правда». Навіщо ж мені жертвувати своїм життям заради того, що, м'яко кажучи, є сумнівним?»

Сумнів породжує зраду

Я — єврей. У івриті, мові Ісуса й першого одкровення, слова «сумнів» не існує. Для людини так само неправильно сумніватися, як повзати рачки. Людина ходить прямо. Вона — не тварина. Сумніватися — нижче її гідності.

Сумніви з'являються у кожного з нас, однак не слід допустити, щоб сумніви в фундаментальних положеннях Біблії — про існування Бога, про воскресіння Ісуса Христа, про вічне життя — оселились у вашій свідомості. Подібні богословські та філософські сумніви роблять людину потенційним зрадником. Можна дозволити собі короткочасні сумніви після ситного обіду, в зручному кабінеті, коли ви готуєте проповідь або пишете

книгу. А коли вас катують і перед вами стоїть питання життя і смерті, такі сумніви означають зраду.

У духовній підготовці до підпільного служіння головне — це розвіяти свої сумніви. У математиці, якщо у вас не виходить правильна відповідь, це може означати, що десь раніше ви припустилися помилки й мусите шукати її, доки не знайдете. Не живіть сумніваючись, завжди намагайтесь знайти відповіді на запитання, які примушують вас сумніватись.

Випробування тортурами

А тепер про самі тортури. Вони — надзвичайно болючі. Для катування можуть використовувати розпечену праску. Або просто бити. Усіх нас у дитинстві шльопали, і шльопання — це помірне побиття. Його перенести значно легше. Ісус сказав, що ми повинні бути як діти (тобто готові до шльопання!).

Колись до мене прийшла жінка-лікар і запитала: «Що мені робити? Я готова закінчити життя самогубством. Мене знову й знову викликають і хочуть, щоб я розповіла їм про підпільну церкву. І якщо я не погоджусь, вони будуть бити мене. Що мені робити? Це жахливо, я не винесу побоїв. Я повинна або стати інформатором, або викинутися з вікна». Я відповів: «Існує ще один вихід. Дайте своєму чоловікові палицю. Нехай він поб'є вас, і ви переконаєтесь, що зможете це витримати». Не бійтеся побиття.

Однак справа в тім, що комуністи застосовували до нас не лише побиття. Вони вдавалися до доволі витончених тортур. А тортури, слід пам'ятати, можуть мати різну дію. Вони можуть загартувати й зміцнити в рішучості нічого не розповідати. Деякі злочинці витримують усе і не видають своїх спільників. Чим сильніше їх б'ють, тим упертішими вони стають. Проте тортури можуть і зламати волю.

Я розповім вам про статтю, надруковану за часів соціалізму в чеській газеті. Як ви знаєте, під час керівництва Дубчека в Чехословаччині був період відлиги, і тоді почали публікувати чимало цікавих матеріалів. Саме тоді була опублікована й ця

історія. Диктатор Новотни, попередник Дубчека, заарештував свого близького товарища, переконаного атеїста, члена Центрального комітету Комуністичної партії Чехословаччини. (Комуністи заарештовували не лише християн, євреїв та національних патріотів, але й своїх і знущалися над ними в тюрмах так само, як і над усіма іншими.) Заарештувавши цього комуністичного керівника, його посадили в одиночну камеру. Камеру піддавали впливу електромагнітного випромінювання, що впливає на мозок людини. З динаміка 24 години на добу звучав запис: «Тебе звати Йосип чи не Йосип? (Його звали не Йосипом.) Подумай. Ти Йосип чи не Йосип? Найнебезпечніший злочинець Америки — це Діллінгер, але ти гірший, ніж він. Як тебе звати? Йосип чи не Йосип? Ти — контр-революціонер і шпигун. Ти Йосип чи не Йосип?» Це тривало цілодобово.

Вони хотіли, щоб він утратив глузд. Він відчував, що так може і статися. Якоїсь миті він подумав: «Я маю справу з концентрованим злом. Якщо комуністи катують християнина, це не зовсім зло, тому що вони хочуть побудувати рай на землі, а християни цьому заважають, тому катувати християн правильно. Але коли комуністи катують комуніста, це катування заради самого катування. Для цього немає виправдання. Зачекай-но хвилю... Кожна монета має дві сторони, магніт — два полюси. Якщо існує концентроване зло, то проти кого воно бореться? Проти концентрованого добра. А це — Бог, з Ним вони й борються».

Коли його викликали на допит, він з усмішкою сказав, що динаміки можна вимкнути, оскільки мети досягнуто: «Я став християнином». Офіцер запитав, як це сталося, і він розповів про свої роздуми. Офіцер викликав підлеглих і попросив в'язня ще раз повторити свої слова. Після цього один із присутніх сказав іншим: «Я ж говорив, що цей метод не подіє. Ви перестаралися».

Диявол не всемогутній і не всезнаючий, як Бог. Він припускається помилок, і навіть зло може принести добрий плід.

Критичний момент

Під час катування настає переломний момент, і кат чекає саме на нього. Навчіться перемагати сумніви й думати наперед. У критичний момент ви близькі до того, щоб видати співробітників з підпільної роботи, вказати місця, де розміщена друкарня, тощо. Вас мучили стільки, що все інше вже немає значення, — навіть те, чи перестануть вас мучити. Дійшовши до такого стану, ви усвідомлюєте, що подолали кризу, і це приносить вам величезну внутрішню втіху. Ви відчуваєте, що в цю мить Христос із вами. Нинішні тюремники — люди навчені. Вони знають про переломний момент, і, не домігшись від вас нічого в мить, коли він настає, вони припиняють катувати, оскільки розуміють, що продовжувати марно.

Ще змолоду мене вчили, що необхідно щодня читати. Я це робив сам і цьому з раннього дитинства вчив свого сина Міхая. Відтоді, як йому виповнилося три-чотири роки, ми читали по сторінці з Біблії і з *«Книги мучеників Фокса»*. Читайте цю книгу своїм дітям. Нехай вони знають, як мученики долали моменти кризи.

Ось ще кілька моментів, пов'язаних з тортурами. Для нас надзвичайно важливо усвідомлювати, що Ісус сказав: «Отож, не журіться про завтрашній день, бо завтра за себе само поклопочеться. Кожний день має досить своєї турботи!» (Мт. 6:34).

Я провів в ув'язненні чотирнадцять років. Брат Храпов — двадцять шість. А Вонг мін Дао — двадцять вісім. Витримати багато років в'язниці здається неможливим. Але ж вас ніхто й не просить витримувати все відразу. Не потрібно поспішати навіть відразу витримувати один день — потрібно витримувати кожен годину окремо. Годину катувань можна витримати. Кожному доводилося витримувати жахливий зубний біль або, можливо, потрапити в аварію. Біль необхідно витримати лише в даний момент. Біль посилюють думки про те, що вас мучать уже впродовж такого тривалого часу й катування продовжуватимуться завтра і післязавтра. Завтра може відбутися повстання, як це було в Румунії. Або завтра вас може вже не

бути, а може бути, що не буде їх. Однак учорашні муки вже закінчилися, а завтрашні ще не почалися.

Я — фахівець із питань тортурознавства. Спочатку тортури — це потрясіння й страшний біль. Але це триває недовго. Кардиналу Міндсенті не давали спати впродовж діб. Після цього він розповів усе, чого від нього хотіли добитися. Що сталося? Після декількох днів без сну або декількох днів тортур настає момент, коли ніщо вже не має значення. Ви забуваєте про свій обов'язок перед дружиною й дітьми, перед собою й перед Богом. Ви стаєте абсолютно байдужими до всього. Це — критичний момент, коли життєво важливим стає уміння дихати. Вчіться правильно дихати.

Дихальним практикам йоги приділяється велика увага в індуїзмі та буддизмі. Погляньмо, що про дихання говорить Біблія. Ісус «дихнув», і учні прийняли Духа Святого (Ів. 20:22). Це означає, що певне дихання несе Святого Духа. У православній церкві існує практика, коли при хрещенні священик і хресні батьки тричі дмухають на дитину. Коли дихав Ісус, Він дихав Святим Духом. Савл же дихав «грізбою та вбивством» (Дії 9:1). Є вбивці, які дихають злочином. У Книзі пророка Єремії йдеться про тих, хто, як кінь, «ірже до жони свого ближнього...» (Єр. 5:8). Вони дихають блудом. Відчуваючи сильні почуття, дихають певним чином. Спробуйте, спокійно та глибоко дихаючи, з кимось посваритися, і ви побачите, що це неможливо.

Правильне дихання — один зі способів витримати тортури. Зрада — це розрив із усією Церквою. Ви — християнин, якому довіряє Бог і на якого покладаються багато людей. Вам довірено таємниці підпільної церкви. Зраду супроводжують сильні емоції. Як неможливо сваритися з кимось і кричати на нього, дихаючи розмірено й глибоко, так само неможливо, дихаючи спокійно, зрадити. Коли вас катують, дихайте так, як не може дихати зрадник. Дихайте рівно, спокійно й дуже глибоко. Насичення киснем, збільшуючи опірність організму, дає врівноваженість, самовладання і стійкість.

І ще одне, про що завжди повинен пам'ятати підпільний служитель: він належить до Тіла Христового. Тіла, яке катують

уже понад дві тисячі років. Над ним знущалися не тільки на Голгофі, але й за часів переслідування римськими імператорами, за нацистів і при комуністах. Під час навернення я *свідомо* став членом Тіла, яке б'ють, над яким насміхаються, на яке плюють, на голову якого одягають терновий вінець і в руки й ноги якого забивають цвяхи. І я прийняв це як можливе власне майбутнє. Для мене розп'яття Ісуса — це не щось, що відбулося дві тисячі років тому. Страждання Ісуса в Його Тілі — для мене реальність.

Вища любов

У Біблії є дуже важкі для сприйняття слова: «Хто більш, як Мене, любить батька чи матір, той Мене недостойний. І хто більш, як Мене, любить сина чи дочку, той Мене недостойний» (Мт. 10:37). Тим, хто живуть у вільних країнах, ці слова незрозумілі.

Ви, напевно, знаєте, що в Радянському Союзі тисячі дітей було відібрано в батьків, тому що ті розповідали їм про Христа. Ми повинні любити Христа більше, ніж свою сім'ю. Уявіть, що ви стоїте перед судом і суддя говорить вам, що, коли ви відмовитеся від Христа, ваших дітей не заберуть від вас. Якщо ж ні, ви більше їх ніколи не побачите. Ваше серце може розриватися, але слід відповісти: «Я люблю Бога».

Надію Слободу відправили до в'язниці на 4 роки. У неї забрали дітей. Коли жінку виводили з будинку, вона співала гімн. Її діти, які сиділи в кузові вантажівки, чекаючи, поки їх повезуть до притулку, вигукнули вслід матері: «Не бійся за нас. Куди б нас не відправили, ми не відцураємося своєї віри». І вони її не зреклися. Коли Ісуса розпинали на хресті, Він страждав не лише фізично. Він бачив, як страждає Його мати. Вона бачила, як страждає Він. Вони любили одне одного, однак ішлося про Божу славу, а це означало, що людські почуття повинні були відійти на другий план. Ми будемо готові до підпільної роботи, лише маючи таке ставлення.

Господь Христос, Великий Страдалець, Муж Печалі повинен жити в нас. Бувало, що комуністи, які катували християн,

кидали свої гумові кийки і говорили: «Що це за сяйво в тебе довкола голови? Чому воно заважає мені бити тебе?!» Про Степана у Біблії сказано, що «бачили лице його, як лице Ангела!» (Дії 6:15). Було й таке, що кат говорив своїй жертві: «Кричи голосніше, щоб думали, що я тебе б'ю. Але я не можу бити тебе».

Утім найчастіше ув'язнених усе ж катували, й іноді до смерті. Їм доводилося обирати — померти з Христом і для Христа або зрадити. Чи варто жити, якщо вам буде соромно поглянути на себе в дзеркало, тому що в ньому ви завжди бачитимете відображення зрадника?

Думати саме так — надзвичайно важливо для підпільного служителя, пастора, й особливо для дружини пастора. Їй належить особлива роль. Вона повинна підтримувати його, надихати його на мужність. Якщо вона захоплюватиметься розвагами, її чоловік не зможе бути підпільним служителем. Дружина повинна надихати чоловіка на працю, на боротьбу, на самопожертву.

Учіться мовчати

Ще одне, чого необхідно навчитися, — це мовчати. Пастори, в силу самого характеру своєї професії, — люди говіркі. Однак не все й не завжди можна говорити. Проповідувати може тільки той, хто вміє слухати. Озираючись у минуле, я розумію, що, слухаючи, привів до Христа більше людей, ніж говорячи. Люди несуть на собі чимало тягарів і часто не мають нікого, наділеного достатньою кількістю терпіння, щоб їх вислухати. Терпіння бракує навіть найближчим людям: чоловікам, дружинам, дітям. Діти увесь час кудись поспішають. Вислухати людину нікому. Тож якщо вона знаходить когось, хто готовий її вислухати, її можна здобути для Христа, навіть нічого не говорячи. У підпільній церкві мовчання — одне з найголовніших правил. Одне випадково промовлене слово здатне відправити якусь людину до в'язниці. Мій друг, чудовий християнський композитор, був заарештований, тому що християни неодноразово повторювали:

«Яку чудову пісню написав брат...» За цю похвалу він отримав п'ятнадцять років катувань. Співайте пісню, але не називайте того, хто її написав.

Коли свободи вже не буде, вчитися мовчанню буде занадто пізно. Цьому слід починати вчитися з моменту навернення. Слово християнина має значну вагу. Щоразу перед тим, як щось сказати, слід замислитись, чи не завдасть сказане комусь шкоди. У підпільній церкві нашкодити може будь-яке зайве слово.

Лауреат Нобелівської премії Солженіцин сказав в одному з інтерв'ю, що найбільшим його гонителем та зрадником стала його колишня дружина. У Книзі Еклезіаста, 5:1, написано: «Не квапся своїми устами, і серце твоє нехай не поспішає казати слова перед Божим лицем, ...тому то нехай нечисленними будуть слова твої!». Це — Слово Боже. Бог знав, що колись існуватиме підпільна церква, Він знав, що настане мить, коли дружина може розсердитися на чоловіка. Секретарка Солженіцина перебувала під таким тиском (а видала її дружина письменника), що вона повісилася. Якби він мовчав, цього не сталося б.

Я вдячний Богові за роки, проведені в одиночній камері. Три роки я прожив під землею на глибині десяти метрів. Зі мною ніхто не розмовляв, і я ні з ким не говорив. У мене не було книг. До мене не долітали звуки ззовні. В охоронців було взуття на повстяній підшві, і я не чув, коли вони наближались. Потім я перестав чути й голоси внутрішні. Нам вводили наркотики. Нас били. Я забув богослів'я. Я забув Біблію. Я виявив, що забув навіть «Отче наш». Я не міг пригадати цю молитву. Я знав, що вона починається словами «Отче наш», але не знав, що далі. Утім я не перестав радити і молився: «Отче наш, я забув молитву, але Ти, звичайно, її знаєш. Ти її чуєш багато тисяч разів на день, тому признач ангела, який би читав її за мене, а я буду мовчати». Упродовж певного часу я молився так: «Ісусе, я Тебе люблю». І за мить знову: «Ісусе, я Тебе люблю. Ісусе, я Тебе люблю». Потім стало важко і це, тому що нас наспиговували наркотиками, щоб розладнати

нашу психіку. Дуже хотілося їсти. Нам давали один шматок хліба на тиждень.

Ми переживали побиття, тортури, темряву й інше. Було *неможливо* сконцентруватися настільки, щоб вимовити хоча б «Ісусе, я Тебе люблю». Із часом я перестав робити й це. Найвища відома мені форма молитви — це стукіт серця, яке любить Його. Ісус просто чує «стук-стук, стук-стук» і знає, що кожен стукіт мого серця — для Нього.

Потім мене перевели в загальну камеру, і я чув, як розмовляють інші ув'язнені. Я думав: «Навіщо вони говорять?» Так багато з того, що ми говоримо, — марнота. Зустрівшись, люди говорять одне одному: «Здрастуйте!» І запитують: «Як ваше здоров'я?» Навіщо це? Один каже: «Хороша погода сьогодні, чи не так?» — А інший відповідає: «Так, справді». Навіщо говорити про те, що погода хороша? Ми не сприймаємо серйозно слова Ісуса про те, що не лише за погане, а «за кожне слово, яке скажуть люди, дадуть вони відповідь судного дня». Так написано в Біблії. У деяких країнах зайве слово означає в'язницю або смерть для брата. Навіть слово похвали, якщо воно зайве, може призвести до нещастя. До вас хтось прийшов, і ви говорите: «Шкода, що ви не прийшли раніше, — брат... щойно пішов». Якщо ця людина — інформатор, то владі буде відомо, що брат... у місті. Тримайте рот на замку. І вчіться цього зараз.

Допустимі прийоми

У підпіллі не можна працювати, не вдаючись до хитрощів. Колись у Росії стався такий випадок. Комуністи підозрювали, в якому районі християни проводять зібрання, однак не знали, де саме. По вулиці, за якою вони спостерігали, йшов хлопчик. Вони зупинили його і запитали, куди він іде. З сумним виглядом той відповів: «Помер мій старший брат, і ми всією сім'єю збираємося читати його заповіт». Це справило враження на міліціонера — він поплескав хлопчика по плечу й відпустив його. Хлопчик не збрехав. Християнина викликали в міліцію і запитали: «Ви проводите

зібрання?» — «Товаришу капітане, проведення зібрань заборонено», — відповів той. «Добре, що ви не порушуєте цієї заборони», — промовив капітан і відпустив його. Брат не говорив, що він не порушує заборону, як не сказав і про те, що ходить на зібрання.

Кур'єр «Голосу мучеників» прибув до соціалістичної країни. На кордоні його запитали: «Яку літературу везете?» — «Шекспіра і Єгову», — відповів він. Митник, не бажаючи видати своє невігластво і зізнатися, що він не чув про Єгову, утримався від подальших запитань. «Це теж, мабуть, англійський поет», — певно, подумав він і промовив: «Проходьте!»

Усе це допустимі прийоми. Для декого ангели — це персонажі дитячих казок. А для нас, християн, вони — реальність. Вони охороняють нас. Ми повинні покладатися на Святого Духа і на них. Утім так само реальними є й біси. Ми не зобов'язані говорити тиранам усю правду. Зовсім не обов'язково розповідати їм, чим ми займаємося.

Якщо я запитаю вас: «Скільки грошей на вашому рахунку в банку?», або «Скільки ви заробляєте?» — це непристойно. Такі питання не ставлять.

І мене не повинні запитувати про те, що пов'язане з релігією, — я можу не хотіти про це розповідати. Це — моя особиста справа. Атеїстична держава не має права на таку інформацію, і ми не зобов'язані надавати її.

На допитах комуністи говорили мені: «Ти — християнин і пастор. Ти повинен говорити правду. Назви керівників підпільної церкви. Де ви збираєтеся? Хто відвідує зібрання? Хто керує в інших містах?» Якби я розказав правду, було б заарештовано безліч людей, які у свою чергу теж сказали б правду і т. д. Не піддавайтеся. Навіть якщо опір означатиме побиття й катування, краще прийміть їх на себе.

Один мій знайомий пастор пережив такий самий біль, який відчував я, коли мене били. Граючи в регбі, він пошкодив ступню. Заради регбі він міг прийняти біль, і, коли він пройде, пастор знову гратиме, знаючи, що щось може статися знову. Тобто ми готові терпіти біль заради спорту, заради розваг,

заради того, що корисно для здоров'я. Таким же чином ми повинні бути готовими терпіти біль заради своїх братів, заради того, щоб їх не заарештували. Найгірше, що може статися, — це смерть. Однак смерть — це природне явище для людини.

Біля будинку заможної людини зупинився жебрак і запитав: «Можна у вас переночувати?» — «Іди звідси, — відповів господар, — тут не готель». — «Вибачте, — сказав жебрак. — Я піду, але, будь ласка, дайте відповідь на моє запитання. Я бачу, що у вас дуже гарний будинок. Хто його побудував?» Багачеві було приємно це чути, і він відповів: «Цей будинок збудував мій дід». — «А де ваш дід?» — «Він давно помер». — «А хто жив тут після нього?» — «Мій батько». — «Він живий?» — «Ні, він теж помер». — «А хто живе в будинку зараз?» — «Я». — «А ви теж помрете?» — «Так». — «А хто буде жити в цьому будинку, коли ви помрете?» — «Думаю, мої діти». І жебрак сказав: «Чому ж ви сердитесь? Ви кажете, що це не готель. Але це готель, — вас виселять, і сюди вселиться хтось інший».

Смерть природна. Якщо Богу завгодно, щоб я помер сьогодні, це станеться. Я можу померти й від серцевого нападу. Моє життя вкорочує не кат. (Як і продовжити його ніщо не зможе.) Я помру, коли мене покличе Бог.

Небезпека чвар

У підпільній церкві неприпустимі найменші чвари. Будь-яка образа може призвести до арештів, катувань і навіть смерті. Наші противники спостерігають і прислухаються. У церкві в них є інформатори. Під час сварок та взаємних звинувачень впливають імена й факти. Одна людина каже іншій: «З братом таким-то ви робили те-то». І цього брата заарештовують. У Біблії написано: «А раб Господній не повинен сваритись, але бути привітним до всіх, навчальним, до лиха терплячим...» (2 Тим. 2:24).

В одному румунському місті сталася серйозна сварка між двома церквами — баптистів і дарбістів. Цей жахливий скандал призвів до арешту керівників обох громад.

Бути святим краще вже зараз. Коли ми будемо на небесах, починати бути святим буде пізно. І привчатися не сваритися краще в умовах свободи.

На жаль, і в церквах, що діють у небезпечних умовах, мають місце чвари. Необхідно робити все можливе, щоб їх уникнути. Навіть сімейний конфлікт може призвести до смерті. Я відбував покарання в одній камері з молодим чоловіком. Він зустрічався з дівчиною, але зустрів іншу й віддав перевагу їй. Образившись, перша дівчина повідомила таємній поліції всі таємниці, які він їй довірив. Він отримав довічне ув'язнення й утратив глузд.

По суті, підготовка до підпільного служіння — це підготовка до звичайного християнського служіння, вона лише глибша. Мені відомі приклади, коли внаслідок розбіжностей у поглядах служителів руйнувалися цілі громади. Це відбувається скрізь, проте в недемократичній країні це призводить до ув'язнення або навіть смерті.

Опір промиванню мізків

Під час ув'язнення ворог часто вдається не лише до фізичних тортур, але й до промивання мізків. Тому нам необхідно знати, як перед ним устояти. Промивання мізків відбувається і у вільному світі. Це роблять газети, радіо й телебачення. Ми не маємо жодної причини пити саме кока-колу. Однак ми п'ємо її, оскільки нам промили мізки. Свіжа вода корисніша, ніж кока-кола, проте чомусь ніхто її не рекламує. Якби нас переконували: «Пий воду, пий воду!», ми більше пили б її.

Для промивання мізків можуть використовуватися найвитонченіші методи. У румунських в'язницях це робили таким чином: сімнадцять годин поспіль нас примушували сидіти випрямившись, не маючи можливості ні на що спертися чи заплющити очі, і слухати: «Комунізм — це добре, комунізм — це добре... християнство — мертве, християнство — мертве... зрікайтеся... » Таке набридало вже за кілька хвилин, а ми змушені були вислуховувати це по сімнадцять годин на день, тижнями, місяцями, роками — без перерви. Запевняю вас,

це — нелегко. Це — одна з найтяжчих тортур, гірша, ніж фізичне катування.

Але Христові відомо все з самого початку. Він усе це передбачив. Комуністи запізнилися зі своїм винаходом промивання мізків. Адже Христос уже придумав протидію йому — промивання серця. «Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога», — сказав Він (Мт. 5:8).

Коли Степана, першого мученика, оточили сотні людей із камінням у руках, він сказав: «Я бачу ...» Його дружина могла подумати, що він бачить небезпеку, яка загрожує йому, й збирається тікати. Однак Степан бачив «славу Божу й *Ісуса*, що стоїть по правиці Бога». Може, дружина запитала його (про це не написано): «Хіба ж ти не бачиш усіх цих людей? Вони закидають тебе камінням!» — «Так, я бачу якихось мурашок, про них не варто навіть говорити. Я дивлюся на *Ісуса*». Степан дивився не на тих, хто збиралися його вбити. Блаженні чисті серцем.

Комуністи промивали мені мізки більше двох років, але вони все одно залишилися непромитими. У тому ж ритмі, в якому нам говорили: «Християнство — мертве», ми повторювали собі: «Христос був мертвий, Христос був мертвий». Ми знали, що Він воскрес із мертвих. Ми пам'ятали, що живемо у співтоваристві святих. Зазвичай вважають, що святі, які перейшли до Господа, перебувають десь на небі, серед зірок. Але Біблія розповідає нам про те, де вони насправді: «... ми, мавши навколо себе велику таку хмару свідків ...» (Євр. 12:1). Що їм робити серед зірок? Вони тут — з тими, хто бореться, хто страждає. У духовному світі немає «там» і «тут». У світі Духа немає простору й часу. Ми були у в'язницях, а святі були з нами. Ми відчували їхню присутність. Наприклад, я особливо відчував присутність Марії Магдалини. «Вони стверджують, що християнство — мертве, — думав я. — Нехай, мені байдуже! Навіть нехай я буду єдиним християнином у цілісному світі. Марія Магдалина просто любила Ісуса. Якщо Ісус помер, значить, вона любила мертвого Ісуса. Вона залишалася біля могили Того, Хто не міг нічого для неї зробити: не міг зробити чуда, не

міг потішити словом. Не міг утерти її сльози. Він — Спаситель. Ви стверджуєте, що Він мертвий. А я люблю Його так, ніби Він живий. Навіть якби вся церква померла або зневірилася — для мене це не причина втратити віру».

Нам необхідно досягти переконаності у вірі. Я уже зазначав, що в івриті немає дієслова «сумніватися». У Старому Завіті немає цього слова. Сказати вам, якого ще слова немає у Біблії? Керівники Всесвітньої ради церков висунули проти мене таке звинувачення: «Вурмбранд змальовує ситуацію за «залізною завісою» у чорних і білих тонах, але там є ще й сірий колір». Я відповів, що погоджусь, якщо вони покажуть мені хоча б одне місце в Новому Завіті, де є слово «сірий». У Новому Завіті згадуються різні кольори, але суміш — «сірий» не зустрічається жодного разу. Будь-яка річ — або істинна, або помилкова. Або біла, або чорна. Ви — або зі світом, або з Ісусом. І в старозавітному івриті немає слова «сумніватися». Ми повинні бути так само впевнені в питаннях віри, як у таблиці множення. Двічі два — чотири. Це — істина. Жива моя сім'я чи вбита, ситий я чи вмираю від голоду, вільний я чи в'язень, б'ють мене чи пестять, — математична істина не змінюється. Два удари плюс два — чотири.

Переконаність в Істині й любові, як у Марії Магдалини, дає силу протистояти промиванню мізків. Чиніть опір до кінця.

Я не вважаю себе героєм. Я — просто людина, а в кожній людині є слабкості. І ми, церква, існуємо, щоб підтримувати одне одного в моменти слабкості. Коли я перебував під важким тиском, настала мить, коли я зізнався пресвітеріанському служителю, який сидів поруч: «Брате, здається, я втратив віру. Я, певно, більше невіруючий». А він, із усмішкою, яка ніколи не сходила з його обличчя, запитав: «А раніше ти вірував?» — «Звісно», — впевнено відповів я. Тоді він промовив: «То згадай вірш із Біблії, де Єлисавета говорить Марії: «Блаженна, бо *увірувала*». Це — дієслово використано у формі минулого часу. Ти *увірував*, значить, ти блаженний. Цим благословенням і живи». Я не можу описати вам, яку вагу ці слова мали для мене тоді.

Я не впевнений, наскільки це теологічно обґрунтовано, однак тоді ми жили не теологією. Ми жили спогадами. Біблія учить нас благословляти Господа й пам'ятати минулі благословення. Не забуваймо ж їх і в часи тяжких випробувань.

Подолання самотності

Велика складність для борця підпільної церкви полягає в тому, чим заповнити самотність. У нас не було книжок. Не лише Біблії, жодних книг узагалі. У нас не було ні шматка паперу, ні олівця. Ми не чули звуків. Не було нічого, що могло б зайняти нашу увагу. Ми могли тільки розглядати стіни. У такій обстановці людина втрачає глузд. Майбутньому підпільному служителю надзвичайно корисно читати книги про життя в ув'язненні, наприклад «Панійон», просто щоб мати уявлення про атмосферу у в'язниці — наскільки це взагалі можливо для людини на свободі. Самотність упродовж років та відсутність будь-чого, чим в'язень міг би зайняти свою увагу, призводить до втрати глузду. Я можу розповісти із власного досвіду про те, яким чином мені вдалося уникнути божевілля, однак до цього слід готуватися завчасно за допомогою духовних вправ.

Скільки можна пробути на самоті без Біблії? Скільки можна обходитися без радіо або програвача?

Ось що робив я і багато інших ув'язнених. Ми не спали вночі. Ми спали вдень. Пам'ятаєте, що сказано в Біблії? «Поблагословіть оце Господа, всі раби Господні, що по ночах у домі Господньому ви стоїте!» (Пс. 133:1). Одна нічна молитва варта десяти денних.

Найбільші переступи й злочини відбуваються вночі. Грабежі, пияцтво, розпуста — усе це відбувається ночами. Вдень людина працює або навчається. Бісівські сили діють перш за все вночі, і протистояти їм потрібно вночі. Саме тому нічні богослужіння мають таку величезну вагу. У вільному світі про це мало замислюються. У моїй країні, до приходу до влади комуністичного режиму, у нас були нічні служіння. Мій трирічний син Міхай знав, що це таке. Ми проводили ніч у молитві.

Маленькі діти теж молилися, потім починали вередувати, ми дисциплінували їх, вони молилися ще трохи, а потім засинали десь під столом. Так ми виховували своїх дітей.

В одиночних камерах ми прокидалися, коли інші ув'язнені лягали спати. Наша програма була такою насиченою, що ми не встигали все зробити. Ми починали з молитви, в якій мандрували по всьому світі. Ми молилися за кожну країну, в якій знали назви міст і прізвища людей, ми молилися за проповідників. Це займало кілька годин. Ми молилися за пілотів, і за моряків, і за ув'язнених. Біблія розповідає про радість, яку можна мати навіть у в'язниці: «Тіштесь з тими, хто тішиться...» (Рим. 12:15). Я радів тому, що десь є сім'ї, де батьки читають з дітьми Біблію, жартують і сміються. Я радів з того, що десь хлопець любить дівчину і йде з нею на побачення. Десь проходять богослужіння і заняття з вивчення Біблії. У когось є смачна їжа. Ми могли радіти з тими, хто тішиться.

Після такої подорожі світом я читав напам'ять Біблію. Для підпільного служителя надзвичайно важливо заучувати тексти з Біблії напам'ять.

Розповідь про кумедний випадок. Одного разу, лежачи на дошках, які служили мені постіллю, я читав Нагірну проповідь з Євангелія від Луки. Я дійшов до слів: «...проженуть вас... за Людського Сина. Радійте того дня й веселіться...» (Лк. 6:22–23). Я пам'ятав, що так написано. І я сказав собі: «Як я міг знехтувати Писанням? Христос говорить, що ми повинні робити дві речі. По-перше, «радіти», я це виконав. А по-друге, «стрибати від радості», — це я упустив! Я зіскочив із ліжка й почав стрибати. У дверях в'язниці є оглядове віконце. У цей час охоронець заглянув у мою камеру. Він вирішив, що я збожеволів. У охорони була вказівка особливо доглядати за божевільними, щоб їхні крики та стукіт не порушували порядок. Він прийшов і став заспокоювати мене: «Тебе звільнять. Усе буде добре. Тільки тихо. Я тобі щось принесу». І він приніс мені буханець хліба. Наш звичайний раціон складався з шматка хліба на тиждень. А тепер у мене був цілий буханець. І *бринза!* Біла! Не можна просто одразу з'їсти бринзу. Спочатку треба

насолодитися її білизнаю. Яка ж вона гарна! Охоронець приніс мені навіть цукор. А виходячи, ще й сказав кілька добрих слів.

Я сказав собі: «Я з'їм усе це, коли дочитаю главу з Євангелія від Луки». Я ліг і намагався згадати, де я зупинився. Я зупинився на словах «...ганьбитимуть... за Людського Сина. Радійте того дня й веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах». Я поглянув на хліб і бринзу. Воістину, це була велика нагорода ще тут на землі.

Важливо постійно розмірковувати над біблійними текстами. Щоночі я складав проповідь, яка починалася вітанням «Дорогі брати й сестри» і закінчувалася словом «Аміні». Придумавши проповідь, я починав проповідувати. Пізніше, щоб не забути своєї проповіді, я переводив її у короткі вірші. Усього я запам'ятав триста п'ятдесят проповідей, частину з яких записав, і близько п'ятдесяти увійшли до книг «З Богом у камері одиночного ув'язнення» («*With God In Solitary Confinement*») і «Якби стіни в'язниці могли говорити» («*If Prison Walls Could Speak*»). Ці проповіді я виголошував лише Богові й ангелам. А в ангелів є крила, і вони несли мої проповіді далі. (Зараз чимало з них надруковані багатьма мовами, і їх читають.) Так ми заповнювали час. Я складав книги й вірші. Я думав про дружину й про інших людей. Щоночі я вигадував і розповідав собі історії. Всі вони були веселі та оптимістичні. Ось одна з них. Дружина каже чоловікові: «Що мені робити? Я сіла на свій зубний протез і зламала його». Чоловік відповідає: «Радій. Уяви собі, якби ти сіла на свої власні зуби!» Я намагався бачити позитив у всьому.

З хліба я зробив шахи й підфарбував половину фігур крейдою. Я грав сам із собою. Ви помиляєтесь, якщо вважаєте, що Фішер — найкращий шахіст у світі, тому що він переміг Спаського. Проте з тридцяти зіграних в останньому матчі партій він виграв десять і програв у п'яти. Я ж не програв жодної партії — ні білими, ні сірими!

Я детально розповідаю про подолання труднощів самотності. Не допускайте, щоб ваш розум здався. Інакше ворог переможе. Не переставайте тренувати свій розум. Пильуйте, думайте. Думайте про все, про що лише можете.

Істинна сутність

Підпільна церква не є чимось новим. Послуживши в підпіллі, я почав читати Новий Завіт іншими очима. Я читав у Книзі Дій про те, як апостоли та учні обрали собі нові імена. Цьому існує й чимало інших прикладів у Новому Завіті:

- «І поставили... ЙОСИПА, що ВАРСАВОЮ зветься, і що ЮСТОМ був названий...» (Дії 1:23).
- «...ЙОСИП, що ВАРНАВОЮ що в перекладі є син потіхи був прозваний від апостолів...» (Дії 4:36).
- «...СЕМЕН, званий НІГЕР...» (Дії 13:1).
- «...Розсудили... послати... ЮДУ, що зветься ВАРСАВВА...» (Дії 15:22).
- «...ІСУС, на прізвище ЮСТ...» (Кол. 4:11).

Чому Яків та Іван називалися «синами грому», а Симон — «Петром»? Раніше я не знав чому. У Новому Завіті описано так багато випадків зміни імен. Саме так відбувалося і в підпільній церкві. У мене було багато імен. Коли я куди-небудь приїжджав, то не говорили, що приїхав брат Вурмбранд. В одному місті я був Василе, в другому — Георгеску, в третьому — Рувим. Коли мене заарештували, я був Ричард Вурмбранд, він же — такий-то і такий-то.

Я вірю в богонатхненність біблійного тексту. Чому він містить, здавалося б, «непотрібні» дрібниці? Чому в ньому сказано, що Ісус молився «у певному місці»? Такою є мова підпільної церкви. Коли я повертався додому з поїздки, то розповідав дружині: «Я був у певному місті, де зустрів одного брата. Ми вирішили зустрітися у призначеному місці в певний час».

Ісус хотів спожити з учнями Пасху (Лк. 22:7–13). Він міг сказати їм: «Підіть на таку-то вулицю, запитайте там такого-то і приготуйте вечерю». Але Він сказав: «...як будете входити в місто, зустрінеться з вами людина, що несе глечик води; ідіть за ним аж до дому, куди він увійде». (У той час рідко можна було побачити чоловіка, який би ніс глечик води, — до криниці

по воду ходили жінки.) Так чинимо і ми. Плануючи молитовне зібрання, ми не називаємо адреси, бо серед нас може бути інформатор. Ми говоримо: «Чекайте на розі певних вулиць (або сидіть на лавці в парку), повз вас пройде людина в синій краватці (або з якимось іншим упізнаваним знаком). Ідіть за нею». Якщо хтось цікавиться іменем людини, він, найімовірніше, — інформатор таємної поліції.

Підпільна церква існувала вже під час написання Нового Завіту. Нас критикують: ніби ми чинимо незаконно перед Богом, тому що церква не повинна працювати підпільно, а повинна підкорятися владі. У цьому нас звинувачує Всесвітня рада церков, яка сама матеріально підтримує бойовиків, що не підкоряються владі.

У Біблії написано, що влада «тобі на добро ... месник у гніві злочинцеві!». Влада, яка забороняє Слово Боже, ставить себе поза законом. До неї цей біблійний вірш не застосовується. Будь-яка влада може діяти і законно, і несправедливо, тому що немає влади, яка складається зі святих. Влада складається з грішників. Вона не повинна заважати гусениці ставати метеликом, а бутоніві — розквітнути. Уряд не повинен перешкоджати грішникові стати святим. І поки він цьому не заважає, я не вимагаю від нього святості. Я допускаю, що деякі з його законів можуть бути поганими, але, сподіваюсь, що з часом вони зміняться. Я ставлюся до влади з повагою. Якщо ж вона намагається позбавити моє життя сенсу, який полягає у підготовці до кращого життя на небесах, — я не маю перед нею зобов'язань.

Наша місія продовжує своє підпільне служіння, спрямоване на допомогу підпільній церкві в комуністичних та ісламських країнах.

Я познайомив вас із деякими проблемами, з якими стикається підпільна церква, щоб дати вам уявлення про них.

Нехай благословить вас Бог!

Посилання

- ¹ «...Перевага нічних арештів полягає у тому, що ні мешканці сусідніх будинків, ні перехожі на вулицях не бачать, скількох забрали за ніч... Їх ніби й не було... А у тих, хто забирають, чия служба складається з одного лише проведення арештів, для кого жахи заарештованих звичні й докучливі, у них розуміння процесу проведення арешту набагато ширше. У них — велика теорія, не слід вважати у простоті, що її немає. Арештологія — це важливий розділ курсу загальної тюрмології, і під нього підведена ґрунтовна громадська теорія» (О. Солженіцин. Архіпелаг Гулаг (I-II). Мале зібрання творів. — М.: Інком. НВ, 1991. — Т. 5. — С. 16.
- ² «З Богом в одиночній камері».
- ³ Мк. 13:9.

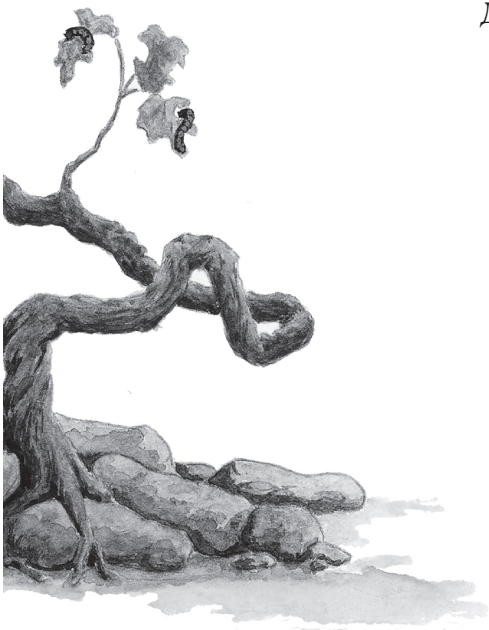

2

Страждання: християнський гедонізм

Джон Пайпер

Страждання: християнський гедонізм

Джон Пайпер

Excerpted from *Desiring God*, © 1996 by John Piper
(Sisters, Oregon: Multnomah Books).

Used by permission of Multnomah Publishers, Inc.

For requested use only, not to be copied for any other purposes.

Біля ніг святого мученика

Після того, як я сидів біля ніг Ричарда Вурмбранда (в буквальному значенні цього слова), в мені відбулися корінні зміни. Знявши взуття, він сидів на стільці, що стояв на невеличкому підвищенні в церкві «Греїс Бептіст Черч» у Південному Міннеаполісі. (Потім я дізнався, що під час катувань у румунській в'язниці йому пошкодили ступні.) Перед ним і нижче сиділи кілька пасторів. Він розповідав про страждання. Знову й знову він наголошував, що Ісус «обрав» страждання. Воно з Ним не сталося несподівано, — таким був Його свідомий вибір: «Ніхто в Мене його [життя] не забере, але Я Сам від Себе кладу його» (Ів. 10:18). Він запитав нас, чи обрали б ми страждання заради Христа.

В анотації до книги Ричарда Вурмбранда «Сягаючи вершин» («*Reaching toward the Heights*») його представлено таким чином: «Лютеранський пастор єврейського походження, народився в Румунії 1909 р. Коли в 1945 р. владу в його країні захопили комуністи, він став керівником підпільної церкви. У 1948 р. Ричарда Вурмбранда з дружиною Сабіною заарештували. Він провів в ув'язненні чотирнадцять років, три з яких — в одиночній камері під землею, де не видно було ні сонця, ні зірок, ні квітів. Він бачив лише охоронців і катів. У 1964 р. друзі-християни з Норвегії викупили пастора Вурмбранда за 10 тис. доларів»¹.

Наскільки прекрасне страждання?

Ричард Вурмбранд розповів історію про цистерціанського абата, який давав інтерв'ю на італійському телебаченні. Ведучого цікавив його самотницький спосіб життя. Він запитав абата: «Скажіть, якби наприкінці життя ви дійшли висновку, що істина — це атеїзм і що Бога немає, що тоді?»

Абат відповів: «Святість, мовчання й жертва прекрасні самі собою — навіть без обітниць відплати, і я прожив життя правильно в будь-якому випадку».

Такий погляд на сенс життя справив величезний вплив на мої міркування про страждання. Перше, що вразило мене у відповіді абата, це романтичне прагнення слави.

Але раптом я усвідомив, що щось тут не так, хоча я ніяк не міг зрозуміти, що саме. Потім я звернувся до прикладу великого християнського страждальця, апостола Павла, і мене вразила прірва між ним і абатом.

Відповідь Павла на запитання: «А якщо виявиться, що те, на що ви опиралися впродовж усього життя, є брехнею?» була кардинально протилежною абатовій. Абат відповів, що він усе одно прожив хороше й благородне життя. А ось яку відповідь дав Павло у Посланні до коринтян, 15:19: «Коли ми надіємося на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші від усіх людей!» Чому Павло не сказав: «Навіть якщо Христос не воскрес, навіть якщо Бога немає, — все одно життя, повне любові, праці, самопожертви і страждання, — це гідне життя»? Чому він не відповів, що навіть без винагороди, якою є для нас воскресіння, ми не нещасні? Чому він сказав, що якби наша надія на Христа виявилася брехнею, то ми були б найнещасніші з усіх людей?

Чи краще життя з Христом?

Це — ключове питання для християнської Церкви, особливо у процвітаючих Америці та Західній Європі. Скільки разів ми чули свідчення про те, що після навернення до Христа людині ставало легше жити? Нещодавно я почув свідчення професійного гравця в регбі, що після його навернення його команда виграла вісім ігор із восьми.

Схоже, що на благополучному Заході більшість християн отримують користь від християнства в тому сенсі, що воно робить їхнє життя легшим, — навіть якщо Бога і воскресіння немає. Поміркуймо про його позитивний вплив на наш психологічний стан і на стосунки з іншими людьми. У Біблії написано,

що плід Духа — це любов, радість і мир. І якщо, вірячи, ми отримуємо любов, радість і мир, то хіба наше життя не стає кращим, навіть якщо в його основі не лежить істина? Чому ж тоді ми «найнешасніші»?

Що мав на увазі Павло? Хіба він не жив «із надлишком»? Чому він сказав, що «як немає ж воскресення мертвих, ...то ми найнешасніші від усіх людей» (1 Кор. 15:13,19)? Навіщо жаліти людину, яка живе, нехай в омані, проте в радості й достатку? Якщо омана наповнює життя змістом і робить її щасливою, що ж тут поганого?

Справа в тім, що для Павла сенс життя полягав не в легкості та матеріальному благополуччі. Для нього християнське життя було життям усвідомленого страждання, такого, яке нам навіть важко уявити. Віра в Бога, переконаність у воскресінні й надія на спілкування з Христом у вічності не робили його життя зручним, таким, якого самого собою було б достатньо й без надії на воскресіння. Ця надія означала добровільне страждання. Так, він пізнав невимовну радість, але це була радість у *надії* (Рим. 12:12). І ця надія давала йому свободу приймати страждання, свободу, неможливу без надії на власне воскресіння і на воскресіння тих, за кого він страждав. Якщо немає воскресіння, то всі жертви марні та гідні лише жалю.

Так, у його стражданні була радість й усвідомлення важливості принесення жертви. Але джерелом його радості була велика надія: «... хвалимося в утисках, знаючи, що утиски приносять терпеливість, а терпеливість досвід, а досвід надію...» (Рим. 5:3–4). У скорботі є радість, але радість від упевненості, що страждання приведуть до зростання. І якщо немає воскресіння, то приймати скорботи нерозумно, а ще більш безглуздо радіти їм. Однак велика надія є, і Павло добровільно обрав страждання. А приносити таку жертву без надії на радість у вічності було б насправді нерозумно й гідно жалю.

Чим відрізняються переслідування і хвороби?

Хтось може запитати: «А як же бути зі стражданнями, які я не обираю? Наприклад, рак. Або — смерть дитини від нещасного випадку. Або — депресію. Хіба хвороба не відрізняється від переслідувань?» Зазначу, що в цьому розділі здебільшого йтиметься якраз про те, як християни свідомо приймають страждання, щоб у складних обставинах учинити по-християнськи.

Основна відмінність між хворобою та переслідуванням полягає в тому, що переслідування — це умисна ворожість інших людей до християн. А хвороба — ні. За певних обставин не приховувати своєї християнської позиції вже означає бути готовим прийняти страждання, якщо на те Божа воля (1 Петр. 4:19). Християнський спосіб життя може призвести до скорботи навіть за умови відсутності навмисних ворожих дій з боку невіруючих людей. Наприклад, християнин може служити в ураженій епідемією місцевості й захворіти. У цьому випадку він страждає, тому що він християнин, а не тому, що його переслідують. Він свідомо пішов на це.

По суті, все наше життя, якщо ми живемо вірою і для Божої слави, схоже на життя в ураженій хворобою місцевості. Скорботи — це частина ціни, яку ми платимо за те, щоб бути слухняними Божому поклику. Приймавши рішення йти за Христом, ми приймаємо все, що з цим пов'язано. І тому фактично ми добровільно приймаємо всі страждання, що виникають, коли ми є слухняними Христові, — чи то переслідування, чи рак. Ми свідомо обираємо шлях слухняності, на якому нас чекають скорботи, й не нарікаємо. Так, ми можемо благодати Господа забрати їх від нас (2 Кор. 12:8), однак у результаті приймаємо Божу волю як ціну учнівства на нашому шляху в небеса.

Усі страждання — з Христом і заради Христа

Усе, що ми переживаємо на шляху християнського послуху, — переслідування, хвороби, нещасні випадки — має одну спільність: воно загрожує нашій вірі у Божу благодать і спокушує нас ухилитися від істинного шляху. Тому будь-яка перемога віри і вияв стійкості (перед хворобою, дияволом, гріхом чи будь-чим іншим) — це свідчення великої Божої милості та нашої любові до Христа. Будь-яка скорбота в житті християнина — це страждання з Христом і заради Христа. З Ним — у тому сенсі, що страждання застають нас на нашому шляху віри з Ним, і Він співчуває нам в усьому (Євр. 4:15). *Заради* Нього — у тому сенсі, що скорботи випробовують нас, підтверджують відданість Його благодаті й силі і доводять достатність Його спокути.

Наміри диявола та задум Бога в наших стражданнях

Як диявол використовує переслідування для того, щоб знищити нашу віру, так само Бог використовує їх, щоб очистити її.

Павло пише:

«Бо коли ми були в вас, то казали вам наперед, що маємо страждати, як і сталося, і знаєте ви. Тому й я, не стерпівши більше, послав довідатись про вашу віру, щоб часом спокусник вас не спокусив, і труд наш не стався б даремний» (1 Сол. 3:4–5).

Задум спокусника зрозумілий: за допомогою страждань знищити віру.

Однак диявол — не єдина сила, що діє в цій ситуації. Бог має владу над дияволом, і Він не допустить більше, ніж те, що послужить Його вищому задуму. Його план протилежний задумові диявола. Автор Послання до євреїв, 12, розповідає, як вистояти під час переслідувань, адже через них люблячий Бог лосягає Своєї мети. Слово Боже роз'яснює і втішає:

«Тож подумайте про Того, хто перетерпів такий перекір проти Себе від грішних, щоб ви не знемоглись, і не впали на душах своїх. Ви ще не змагались до крові, борючись проти гріха, і забули нагад, що говорить до вас, як синів: Мій сину, не хетуй Господньої кари, і не знемагай, коли Він докоряє тобі. Бо Господь, кого любить, того Він карає, і б'є кожного сина, якого приймає! [Прит. 3:11–12] ...на користь, щоб ми стали учасниками Його святости. Усяка кара в теперішній час не здається потіхою, але смутком, та згодом для навчених нею приносить мирний плід праведности!» (Євр. 12:3–6,10–11).

Ісус зазнав «перекір від грішників». Через них діє сатана (Лк. 22:3). І Бог, люблячий Батько, використовує це для нашого навчання. Ті ж самі переслідування диявол застосовує з однією метою, а Бог — з іншою. Це ж саме стосується і хвороб. Їх використовує і диявол, і Бог.

«А щоб я через пребагато об'явлень не величався, то дано мені в тіло колючку, посланця сатани, щоб бив в обличчя мене, щоб я не величався. Про нього три рази блавав я Господа, щоб він відступився від мене. І сказав Він мені: Досить тобі Моєї благодаті, бо сила Моя здійснюється в немочі. Отож, краще я буду хвалитись своїми немочами, щоб сила Христова вселилася в мене.

Тому люблю мені перебувати в недугах, у прикростях, у бідах, у переслідуваннях, в утисках через Христа. Коли бо я слабкий, тоді я сильний» (2 Кор. 12:7–10).

Павло називає хворобу посланцем сатани. Але призначення її в тому, «щоб я... не величався», — ось у чому Божий задум. Вищою владою Христа досягається Його мета очищення з любов'ю і перемога над руйнівними намірами сатани. Диявол намагається знищити нашу віру, а Христос виявляє Свою всемогутність у нашій слабкості.

Чи є різниця між стражданнями від переслідувань і від хвороб?

Те, що між переслідуванням і хворобою немає принципової різниці, підтверджується і відсутністю різниці між стражданнями від переслідувань та стражданнями від хвороб. Через тридцять років після тортур, перенесених за Христа в румунській в'язниці, Ричард Вурмбранд продовжував страждати від фізичного болю — у нього боліли ноги, хоч він уже впродовж багатьох років не зазнавав переслідувань.

Служитель Христа, апостол Павло: «...тричі киями бито мене, один раз мене каменували, тричі розбивсь корабель, ніч і день я пробув у глибочині морській; ... в праці, часто в недосипанні, у голоді й спразі, часто в пості, у холоді та в наготі» (2 Кор. 11:25–27).

Якби він підхопив запалення легенів, чи не була б ця хвороба сама собою «переслідуванням»? Павло не розрізняв побиття камінням, аварію корабля і те, що йому слід було переносити холод, подорожуючи від міста до міста. Усі страждання, які довелося пережити, служачи Христові, були для нього складовою ціни учнівства. Не навмисне заподіяння нам болю з боку наших ворогів робить наші страждання муками з Христом і за Христа, а наша вірність Христові. Якщо ми належимо Йому, то все, що спіткає нас, відбувається для Його слави й нашого блага — незалежно від того, ким це заподіяно: людьми чи бактеріями.

Смачна їжа замість воскресіння?

Повернімося до разючих слів Павла про те, що «як немає ж воскресення мертвих, ... то ми найнещасніші від усіх людей!» (1 Кор. 15:13, 19). Тобто якщо потойбічного життя немає, то християнство, як його розуміє Павло, — не кращий спосіб зробити життя приємним. Павло розповідає про те, як можна насолоджуватися життям: «Будем їсти та пити, бо ми взавтра вмерем!» (1 Кор. 15:32). Він не має на увазі епікурейство. Тим, хто спробував пияцтво і ненажерливість, відомо, що вони — не кращий спосіб отримати задоволення від життя.

Говорячи «будем їсти та пити», Павло має на увазі, що якщо немає надії на воскресіння, то потрібно просто прагнути задоволень і уникати страждань. І таке життя він, як християнин, відкинув. Якби мертві не воскресали, якби не було Бога і раю, він не піддавав би своє тіло таким випробуванням. Він не відмовлявся б від плати й не продовжував би шити намети. Він не наражав би себе на небезпеку, страждання від «сорока ударів без одного» батоном, побиття палицями та камінням. Він би не ризикував життям під час подорожей, серед розбійників, язичників, співвітчизників, у містах, у пустелі, на морі, поміж лжебратами. Він намагався б уникнути безсонних ночей, голоду й холоду. Він би не терпів віровідступників і лицемірів (2 Кор. 11:23–29). Замість боротьби, він прожив би спокійне і приємне життя єврея, який мав привілеї римського громадянства.

Говорячи «як немає ж воскресення мертвих, ... будем їсти та пити», він не закликає всіх до розпусти. Він має на увазі, що якщо не воскресають, то існує спокійне, розмірене життя, повне людських радостей і вільне від переживань про існування раю, пекла, гріха, Божої святості. Вражає те, що багато людей, які називають себе християнами, живуть саме так!

Для Павла немає зв'язку між Христом та зручностями й радощами *цього життя*. Єднання з Христом означає добровільне страждання, яке не має нічого спільного з героїзмом атеїзму. Його страждання були б марними та жалюгідними, — якби не було воскресіння та повноти радості у Христі.

Майже неймовірне звинувачення західного християнства

Я, нарешті, усвідомив суть історії Вурмбранда про цистерціанського абата. Позиція Павла є звинуваченням західного християнства. Може, я перебільшую? Судіть самі. Чи багато ваших знайомих розуміють, що християнський спосіб життя був би зовсім безглуздом, якби не було воскресіння із мертвих? Чи чули ви хоч від кого-небудь, що страждання, які людина добровільно приймає заради Христа, чогось варті, якщо нема воскресіння?

Християнство як добровільне страждання

«Коли ми надіємося на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші від усіх людей!» (1 Кор. 15:19). Для Павла земне життя означало добровільне усвідомлене страждання заради того, щоб мати радість спілкування з Христом у житті прийдешньому. Ось як він сам говорить про це:

«Але те, що для мене було за надбання, те ради Христа я за втрату вважав. Тож усе я вважаю за втрату ради переважного познання Христа Ісуса, мого Господа, що я ради Нього відмовився всього, і вважаю все за сміття, щоб придбати Христа... аби досягнути якось воскресіння з мертвих» (Фил. 3:7–8, 11).

Повторюю: заклик Христа — це заклик до життя, повного жертви, зречення і страждання, прожити яке було б безглуздо, якби не було воскресіння з мертвих. Павло пішов на це свідомо. Він стверджує: «Коли мертві не воскресають зовсім, то... для чого й ми повсякчас наражаємось на небезпеки? Я щодень умираю. Так свідчу, браття, вашою хвалою, що маю її в Христі Ісусі, Господі нашім» (1 Кор. 15:29–31). Він заперечує, що *не повинен* так жити. Він обирає «щодень умирати» й «повсякчас наражатися на небезпеки» і стверджує, що гідний жалю, якщо немає воскресіння. Він сам обрав шлях, що веде до скорботи й лиха.

Навіщо він це робить?

Це — неприродно, адже людині властиво уникати неприємностей. Ми переїжджаємо жити туди, де безпечніше, де м'якіший клімат. Ми встановлюємо кондиціонери. Коли щось болить — утамовуємо біль аспірином. Ми ховаємося від дощу. Уникаємо темних вулиць. Фільтруємо воду. Ми не віддаємо перевагу такому способу життя, щоб повсякчас наражатися на небезпеки. Життя Павла не є типовим життям пересічної людини. Ми не налаштовані «щодень умирати».

То що ж спонукає апостола Павла жити так, щоб «примножувалися в ньому терпіння Христові» (2 Кор. 1:5)? Навіщо йому бути «нерозумним Христа ради» (1 Кор. 4:10)? Чому він свідомо йде на те, щоб «і голодувати, і спрагнути, і нагим бути, і катованим, і поневірятись», щоб його «лихословили, переслідували, зневажали... як сміття те для світу, як порох, усіма потоптаний» (1 Кор. 4:11–13)?

«Бо Я покажу йому, скільки має він витерпіти за Ім'я Моє»

Можливо, ним керував послух Христові. Господь велів Ананії покласти руки на Павла, який втратив зір на шляху до Дамаску, щоб він прозрів: «Йди, бо для Мене посудина вибрана він, щоб носити Ім'я Моє перед народами, і царями, і синами Ізраїля. Бо Я покажу йому, скільки має він витерпіти за Ім'я Моє» (Дії. 9:15–16). Страждання було складовою апостольського покликання Павла: відгукнувшись на поклик Христа, Павло, таким чином, обрав призначені на його долю страждання.

Саме «призначені». Пишучи до филип'ян, Павло, називає страждання таким же *даром*, як і віра: «...Бо *вчинено* [ἐχάρισθη] вам за Христа... не тільки вірувати в Нього, але і *страждати* за Нього» (Фил. 1:29). Звідси випливає, що цей «дар», даний Павлові, як складова апостольства, призначений не лише апостолам. Він «призначений» і филипським віруючим, і всій Церкві.

Висновку, що страждання — це дар, який потрібно прийняти, дійшли й інші. Олександр Солженіцин говорив про час, проведений у в'язниці, як про дар. «На гниючій тюремній соломці відчув я в собі перше ворущіння добра. Поступово відкрилося мені, що лінія, яка розділяє добро і зло, проходить не між державами, не між класами, не між партіями, — вона проходить через кожне людське серце — і через усі людські серця... І говорю незмінно: «Благословення тобі, в'язнице, що ти була в моєму житті!»² Солженіцин погоджується з думкою Павла про те, що страждання — це дар не лише апостолам, але й усім християнам.

Показати, що він просто християнин

Виникає запитання: «Невже Павло прийняв страждання, щоб підтвердити, що він — вірний учень Ісуса?» Ісус сказав: «Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме щоденно свого хреста, та й за Мною йде. Бо хто хоче душу свою зберегти, той погубить її, а хто ради Мене згубить душу свою, той її збереже» (Лк. 9:23–24). Тобто християнство неможливе без того, щоб нести хрест і щоденно вмирати. Саме так і говорить Павло: «Я щодень умираю» (1 Кор. 15:31). Ісус навчав: «Раб не більший за пана свого. Як Мене переслідували, то й вас переслідувати будуть» (Ів. 15:20). Тож, якби Павло не розділив страждань Христа, щось було б неправильно. Ось що ще сказав Ісус Своїм учням про їх служіння: «Оце посилаю Я вас, як ягнят між вовки» (Лк. 10:3), попереджаючи: «І будуть вас видавати і батьки, і брати, і рідня, і друзі, а декому з вас заподіють і смерть. ...і вас будуть ненавидіти всі народи за Ймення Моє» (Лк. 21:16; Мт. 24:9).

Очевидно, що Павло вважав, що ці слова стосуються не лише перших дванадцяти учнів, оскільки він передав їх далі — церквам. Він «душі учнів зміцнюючи, просячи перебувати в вірі, та навчаючи, що через великі утиски треба нам входити у Боже Царство» (Дії 14:22). Він благав віруючих у Салоніках, «щоб ані один не хитався в цім горі. Самі бо ви знаєте, що

на те нас призначено» (1 Сол. 3:3). Отож, висновок полягає у тому, що «усі, хто хоче жити побожно у Христі Ісусі, будуть переслідувані» (2 Тим. 3:12). Павло знав, що скорботи сягнуть не його одного, і тому писав до церков: «Будьте наслідувачами мене!» (1 Кор. 4:16). «Як Мене переслідували, то й вас переслідувати будуть».

Відучити християн від самовпевненості

Оскільки Павло вважав, що страждання — це частина життя вірного християнина, він ретельно досліджував їх. Те, що він пережив, дозволило йому краще зрозуміти Божу любов до Його дітей. Він усвідомив, наприклад, що через скорботи Бог відучує нас покладатися на власні сили й привчає розраховувати лише на Нього. Після того, що сталося з Павлом в Азії, він пише: «Бо не хочемо, браття, щоб не відали ви про нашу скорботу, що в Азії трапилась нам, бо над міру й над силу були ми обтяжені, так що ми не надіялися навіть жити. Та самі ми в собі мали присуд на смерть, *щоб нам не покладати надії на себе, а на Бога*, що воскрешує мертвих...» (2 Кор. 1:8–9). Саме в цьому полягає сенс страждання — вчити християн покладати свою надію все більше на Бога і все менше на себе та на світ.

Я ніколи не чув, щоб хтось говорив: «Найважливіші життєві уроки я отримав у часи спокою та зручності». Від мужніх святих я чув протилежне: «Просування вперед у пізнанні глибин Божої любові та зростання в Ньому відбувалося через страждання». Семюель Резерфорд сказав, що, лише опинившись у найглибших підвалах нещастя, він усвідомив, що саме там, у глибинах, Великий Цар тримає Своє найкраще вино. Чарльзу Сперджену належать слова про те, що найцінніші перлини можна дістати, лише пірнувши в глибини нещастя.

Возвеличити Христа

Найцінніша перлина — це слава Христа. Павло наголошує, що в нашому стражданні виявляється достатність благодаті

Христової. Якщо ми покладаємося на Бога у важкі часи і Він зміцнює нашу «радість у надії», Христос виявляє Себе як Бог благодаті та сили. Якщо ми тримаємося Його в часи лиха, ми показуємо, що Він важливіший, ніж те, що ми втратили. Христос сказав апостолу, який переживав страждання: «Досить тобі Моєї благодаті, бо сила Моя здійснюється в немочі». І Павло відповів: «Отож, краще я буду хвалитись своїми немочами, щоб сила Христова вселилася в мене. Тому люблю мені перебувати в недугах, у прикростях, у бідах, у переслідуваннях, в утисках через Христа. Коли бо я слабкий, тоді я сильний» (2 Кор. 12:9–10). Таким чином, стає зрозуміло, що страждання замислено Богом як спосіб не лише звільнити нас від надії на себе, а й виявити Божу благодать. Саме це робить віра: вона звеличує прийдешню благодать Христа.

Через страждання відкривається сама сутність життя у Бозі. Ісус, «хоч Сином Він був, проте навчився послуху» (Євр. 5:8). У Посланні до євреїв, 4:15, також написано, що «навчання послуху» не означає перехід від неслухняності до слухняності. Воно означає зростання у послуху Богові та все більшу довіру себе Божій благодаті.

Уражаючі слова про християнське страждання

Роздуми про шлях, яким пройшов Господь, спонукали Павла до того, щоб іти за Ним. Описуючи зв'язок між своїми стражданнями і стражданнями Христа, він промовляє вражаючі слова: «Тепер я радію в стражданнях своїх за вас, і доповнюю недостачу скорботи Христової в тілі своїм за тіло Його, що воно Церква...» (Кол. 1:24). Ось що спонукало Павла прийняти життя, повне страждань.

Ці слова закликають мене ревнувати про Церкву Ісуса Христа. І прийняти страждання, призначені для мене, щоб просувати Боже Царство у світі!

Як ми можемо заповнити скорботи Христові?

Що Павло має на увазі, говорячи про те, що він «поповнює нестачу скорботи Христової»? Чи не применшує це значення спокутної смерті Ісуса? Хіба Ісус не сказав: «Звершилось!» (Ів. 19:30)? Чи не правда, що «жертвоприношенням одним вдосконалив Він тих, хто освячується» (Євр. 10:14) і що «власною кров'ю увійшов до святині *один раз*, та й набув вічне відкуплення» (Євр. 9:12)? Адже Павло знав і вчив, що страждання Христа є досконалою і достатньою підставою для нашого спокутування. Бо «кров'ю Його ми виправдані» (Рим. 5:9). Павло вчив, що Христос прийняв на Себе страждання, «бувши слухняний аж до смерти» (Фил. 2:8) і що Його послух повністю забезпечує наше випрадання: «Бо як через непослух одного чоловіка багато-хто стали грішними, так і через послух Одного багато-хто стануть праведними» (Рим. 5:19). Отож Павло в жодному разі не вважає, що його страждання заповнюють недостатність спокутної жертви Ісуса.

Він має на увазі інше. Його скорботи заповнюють скорботи Христові *не тим*, що щось додають до їх значимості, а тим, що поширюються на спасених. Недостатня не цінність страждань Ісуса, ніби їх недостатньо для покриття гріхів усіх, хто увірував, а недостатнім у світі є знання про страждання Ісуса, недостатньою є довіра до Його жертви. Багато народів ще й досі не чули про Христа, їм невідоме значення досягнутого Ним спокутування. А Божий задум полягає в тому, щоб це було відкрито всім народам. Добра Звістка повинна бути поширена служителями слова. Вони й заповнюють цей недолік, поширюючи страждання Христа.

Свідчення Епафродита

Підтвердження істинності того, про що йшлося вище, ми бачимо у Посланні до филип'ян, 2:30. У филипській церкві був чоловік на ім'я Епафродит. Коли церква збирала допомогу Пав-

лові (можливо, гроші, речі чи книги), її відправили до Рима з Епафродитом. Під час подорожі Епафродит ледь не помер, «бо смертельно він був хворував. Але змилувався Бог над ним...» (Фил. 2:27).

Павло просить церкву в Филипах ставитися до Епафродита з повагою (2:29), «бо за діло Христове наблизився був аж до смерти, наражаючи на небезпеку життя, щоб [ρ ε τ σ υ η σ ω ρ η λ π α ν α] доповнити ваш нестаток служіння для мене» (2:30). Ми бачимо, що слова, використані тут, дуже подібні до тих, які записані у Посланні до колосян, 1:24, («доповнюю недостачу скорботи Христової»).

То чому ж допомога філіп'ян Павлові була «недостатньою» і чим Епафродит «доповнив» її? Мартін Вінсент дав таку відповідь на це питання:

«Дар Павлові був даром від церкви як тіла. Це була жертва любові. Чого не вистачало, то це особистого представництва церкви, і Павло говорить, що Епафродит заповнив цей недолік своїм старанним служінням»³.

Думаю, це ж значення мають і слова з Послання до колосян, 1:24. Христос приніс світові жертву любові, постраждавши й померши за грішників. Ця жертва — досконала й достатня. Бракує лише особистого явлення Христа народам світу. І відповідно до Божого задуму, цей недолік повинен бути заповнений людьми, які належать Христові (такими, як Павло), щоб вони особисто представили світу страждання Христа.

Таким чином ми «заповнюємо недолік скорботи Христової», — ми представляємо Христа людям, яким ще невідома вища цінність Його жертви.

Заповнення скорбот скорботами

Вражає те, яким чином Павло своїми стражданнями заповнює нестачу скорбот Христових: «Тепер я радію в стражданнях своїх за вас, і доповнюю недостачу скорботи Христової в тілі

своїм за тіло Його, що воно Церква...» (Кол. 1:24). Павло показує світові страждання Христа, *сам* страждаючи за тих, кого він хоче привести до Христа. Страждання Христа люди бачать в *його* стражданнях. У цьому й полягає Божий задум: *Він являє світові страждання Христа у стражданнях народу Божого*. Богові угодно, щоб церква — Тіло Христове — переживала щось із того, що пережив Він, щоб, коли ми проголошуємо хрест як спосіб життя, люди бачили на нас його відмітки й відчували у нас любов. Ми покликані робити так, щоб скорботи Христа були реальними для людей серед тих труднощів, які ми переживаємо, проголошуючи Добру Звістку про спасіння.

Христос більше не на землі, й Він хоче, щоб Його тіло у *своїх* страждання являло *Його* страждання. Ми — Його Тіло, а наші страждання — це Його страждання. Румунський пастор Йосип Цон висловив цю думку так: «Я — продовження Ісуса Христа. Коли в Румунії мене били, в моєму тілі страждав Він, я лише мав честь розділити Його страждання»⁴. Таким чином, наші страждання є свідченням любові Христа до світу.

«Ношу я на тілі своєму рани Христові»

Ось що мав на увазі Павло, говорячи: «Ношу я Ісусові рани на тілі своїм!..» (Гал. 6:17). У його скорботах люди могли бачити скорботи Ісуса. Вони бачили Ісуса, і Його любов діяла в них. «Ми завсіди носимо в тілі мертвість Ісусову, щоб з'явилося в нашому тілі й життя Ісусове. Бо завсіди нас, що живемо, віддають на смерть за Ісуса, щоб з'явилося Ісусове в нашому смертельному тілі. Тому то смерть діє в нас, а життя у вас» (2 Кор. 4:10–12).

«Кров мучеників — це насіння»

Історія поширення християнства показала, що «кров мучеників є насіння» — насіння нового життя у Христі. Упродовж понад 300 років християнство зростало на ґрунті, рясно полито-

му кров'ю мучеників. У своїй *«Історії християнських місій»* Стівен Ніл стверджує, що страждання перших християн були однією з основних причин швидкого зростання Церкви.

«Поставлені поза законом, християни були змушені зустрічатися таємно... Кожен знав, що рано чи пізно йому доведеться свідчити про свою віру ціною життя... І коли переслідування почалися, покарання набули публічного характеру. Римська публіка була жорстокою, проте певною мірою не позбавленою співчуття і, безсумнівно, твердість переконань та мужність мучеників, особливо молодих жінок, які страждали поряд із чоловіками, справляли на неї глибоке враження... Серед тогочасних свідчень ми знаходимо розповіді про спокійну, гідну поведінку християн, їхню витримку й мужність, доброзичливе ставлення до своїх мучителів та про радісне прийняття страждань як визначеного Господом шляху в небеса. Зафіксовано чимало випадків навернення язичників безпосередньо під час засудження та страти християн. Проте всіх тих, хто увірували під враженням побаченого, набагато більше»⁵.

«Як же можу ганити Царя мого, що врятував мене?»

Чудовим прикладом такого свідчення може бути мучеництво Полікарпа, єпископа Смирнського, страченого у 156 р., який, за свідченням Іринея, був учнем апостола Івана. Ми знаємо, що він був уже літнім чоловіком, коли помер за Христа. «Проконсул... став переконувати його зректися... і говорив: «... я відпущу тебе; хули Христа». На що Полікарп відповів: «Уже вісімдесят шість років я служу Йому, і Він нічим не образив мене: як же можу я ганити Царя мого, що врятував мене?»⁶.

«За три дні до того, як його схопили, під час молитви було йому видіння... Тоді, звернувшись до бувших із ним, він сказав: «Судилося мені згоріти живому» ... Він міг утекти в інше місце, але не захотів, сказавши:

«Нехай буде воля Господня!» Отож, почувши, що по нього прийшли, Полікарп вийшов і розмовляв із ними, так що ті, хто прийши його заарештувати, дивувалися, бачачи його твердість духу, і запитували, чи варто було доклада-ти стількох зусиль, аби схопити такого старця? Полікарп наказав запропонувати їм пити та їсти досита і просив дати йому лише годину, щоб безперешкодно помолитися. Коли вони погодилися, то він встав... і молився, сповнившись благодаттю Божою, так що впродовж двох годин він не міг замовкнути. Усі, хто чули його слова, дивувалися, а багато каялися, що пішли проти такого божественного старця»⁷.

«Готове було багаття... Коли ж хотіли прицвяхити його, то він сказав: «Залиште мене так. Бо той, хто дає мені сили терпіти вогонь, подасть і без ваших цвяхів бути на багатті нерухомим»⁸.

«Нарешті беззаконні, бачачи, що тіло його не може бути винищено вогнем, веліли підійти конфектору і пронизати його кинджалом... І весь натовп із подивом побачив, яка велика різниця між невірними та обраними»⁹.

Цим значною мірою пояснюється тріумф ранньої Церкви: вона перемагала через страждання. Страждання не супроводжували свідчення — вони були основою свідчення. «І вони його [диявола] перемогли кров'ю Агнця та словом свого за-свідчення, *і не полюбили життя свого навіть до смерти!*» (Об. 12:11).

«Поки доповнять число»

Те, що Церква розповсюджується і зміцнюється серез страж-дання і мучеництво, — не історична випадковість. Такий Бо-жий задум. Про це йдеться, зокрема, в Книзі Об'явлення. На небесах мученики запитують Господа: «Доки?» Іншими словами, вони запитують, коли історія завершиться і буде вчинено порятунок і суд. Відповідь має важливе значення для

всіх нас, хто хочуть бути причетними до виконання Великого Доручення: «...сказано їм іще трохи спочити, аж поки доповнять число їхні співслуги, і брати їхні, що будуть побиті, як і вони» (Об. 6:11).

Це означає, що Бог здійснює Свій задум, визначивши належну кількість мучеників. І коли вона досягне повноти, настане кінець. На II Лозаннському конгресі всесвітнього благовістя присутніх шокувало запитання Джорджа Отіса:

«Чи не є відсутність успіху в нашій роботі в мусульманських країнах наслідком відсутності мучеників? Чи може зростати в силі прихована церква? Чи не має молода церква потреби в прикладах мучеництва?»

Ці запитання він ставить і в останньому розділі своєї книги *«Останній із велетнів»*, *«Небезпечна безпечність»*: «За важких суспільно-політичних обставин чи повинна церква залишатися в укрітті, щоб уникнути можливого знищення ворожими до християнства силами? Чи, може, більш відкрите протистояння духовному навігластву та обмеженості — навіть якщо воно означатиме мучеництво — приведе до більшого успіху благовістя? Ісламські фундаменталісти стверджують, що їхня духовна революція підживлюється кров'ю мучеників. Можливо, відсутність просування християнства в ісламському світі пояснюється помітною відсутністю християнських мучеників? Чи буде мусульманська спільнота серйозно сприймати заяви церкви, яка ховається? ...Справа не в тому, що не потрібно проявляти обачності в поклонінні та свідченні, — питання в тому, доки можна діяти так, не будучи винними у приховуванні свічі під посудиною? ...Історія свідчить, що на шляху з Єрусалиму і Дамаску, в Ефес і Рим апостолів били, закидали камінням, їм чинили зло й ув'язнювали за їхнє свідчення. Несучи своє місіонерське служіння, вони не сподівалися на доброзичливий прийом»¹⁰.

Без жодного сумніву, Отіс погодився б із Григорієм Великим [папою римським, 590–604 рр.], який сказав: «Смерть мучеників розквітає в житті вірних»¹¹.

Кров із ран текла струмком

І нині існує безліч прикладів добровільного *усвідомленого* страждання заради «поповнення нестачі скорботи Христової» (Кол. 1:24) — тобто явлення світові страждань Христа через власні страждання.¹² Коли в 1995 р. я писав цей розділ, то отримав листа від місіонера в Африці. Електронною поштою я відправив йому прохання підтвердити отримані мною відомості. Він особисто поговорив з людиною на ім'я Дансу, про якого йшлося в листі, й отримав від нього дозвіл процитувати його розповідь.

«У 1980 р. комуністичний уряд розгорнув масштабні переслідування у Волтані [Ефіопія]. У той час я працював у державній установі, а також був керівником місцевої молодіжної християнської асоціації церков. Мене неодноразово викликали офіційні особи і наполягали, щоб я пропагував революційні ідеї серед молоді. Деякі християни поступалися тиску, однак я продовжував відмовлятися.

Спочатку мені пропонували просування по службі й підвищення заробітної платні. Потім почалися арешти. Перші два рази — ненадовго, а третій — на цілий рік. Нас, дев'ятох віруючих (6 чоловіків і 3 жінок, одна з яких згодом стала моєю дружиною) тримали разом. Комуністи регулярно приходили і промивали нам мізки.

Коли один із них навернувся до Христа, нас побили і відправили на роботу — носити воду й розчищати від величезного каміння територію, призначену для сільського господарства. Найважчими були два тижні, коли нас піднімали рано-вранці, ще затемна, й примушували на колінах долати півторакілометровий шлях до міста

кам'янистою дорогою. Це займало близько 3 годин. У перший день кров із ран текла струмками, але ми нічого не відчували.

Іншого разу особливо жорстокий тюремник примусив нас лежати під палючим сонцем упродовж шести годин. Після цього, сам не знаю чому, я сказав йому: «Ти змусив нас лежати під разючими променями сонця, але Бог уразить тебе». Через деякий час він захворів на важку форму діабету і помер.

Коли через кілька років комуністичний уряд зазнав краху, нам дали можливість проповідувати у в'язниці. Тоді 12 чоловік, засуджених за вбивства, прийняли Христа. Ми продовжуємо це служіння, і зараз у в'язниці вже 170 віруючих. Увірували й більшість охоронців».

Безперечно, такий багатий врожай серед в'язнів та працівників тюрми здійснив Бог, і, поза жодних сумнівів, страждання Дансу посприяли явленню реальності Христа тим, хто згодом увірував.

Прийняття заради Христа і заради спасіння

Про страждання за Христа як про спосіб явлення Христа світові багато розмірковував Йосип Цон. Він був пастором Другої баптистської церкви в Орадії (Румунія) і в 1981 р. був висланий владою з країни. Він тлумачить вірш із Послання до колоссян, 1:24, в тому сенсі, що страждання Христа — для *примирення*, а наші — для *розповсюдження*. Він наголошує, що страждання — засіб благовістя: «Через це переносу я все ради вибраних, щоб і вони доступили спасіння, що в Христі Ісусі, зо славою вічною» (2 Тим. 2:10). Павло хоче сказати, що, "якби він залишився пастором в Антіохії, багатому і спокійному місті, в благополучній церкві, де було безліч пророків та благословень, ніхто в Малій Азії і в Європі не отримав би спасіння. Заради їхнього спасіння він свідомо йде на те, щоб

«і голодувати, і спрагнути, і нагим бути, і катованим, і поневірятись», щоб його «лихословили, переслідували, зневажали... як сміття те для світу, як порох, усіма потоптаний». У його скорботах люди бачать любов Божу, чують Добру Звістку і знаходять спасіння.

Якщо ми залишаємося в безпеці своїх благополучних церков і не несемо хреста, люди можуть не отримати спасіння. Скільки їх не отримують спасіння, тому що ми не несемо свого хреста? ¹³

Цон наводить приклади того, як неприємності в житті християнина можуть привести до успіху в проповіді Євангелії.

«До мене підійшов чоловік, який обіймав високу посаду і якого я колись хрестив. Він запитав: «Що мені робити? Я стоятиму перед 3–4 тисячами людей і наді мною насміхатимуться. Мені дадуть 5 хвилин, щоб захистити себе. Що я скажу?» —

«Брате, — відповів я йому, — а захищатися тобі й не потрібно. У тебе буде виняткова можливість розповісти, ким ти був раніше, і ким тебе зробив Ісус, і що Він означає для тебе зараз».

Його обличчя засяяло, і він промовив: «Брате Йосипе, тепер я знаю, що робити». І він усе зробив добре — настільки добре, що його було понижено в посаді, а його заробітна платня зменшилася вдвічі. Однак після цього він кілька разів говорив мені: «Брате Йосипе, тепер, коли я проходжу територією фабрики, не буває, щоб до мене хтось не підійшов. Хтось обов'язково відведе вбік, озирнеться навколо й пошепки запитає адресу церкви, або попросить розповісти про Ісуса, або запитає, чи немає у мене зайвої Біблії».

Таким чином, страждання служать спасінню¹⁴.

Добровільне страждання заради народів

Отже, коли Павло сказав: «Коли ми надіємося на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші від усіх людей!», він мав на увазі, що християнство — це добровільне страждання за Христа, яке було б гідне жалю, якби звістка про Христа була неправдою. У християнстві немає достатку, достатку поза надією на спілкування з Христом після воскресіння. І це свідоме страждання — не просто побічний ефект нашого свідчення про Христа, а його видиме вираження. Наші страждання розповідають про страждання Христа, і люди бачать у нас любов, яку їм пропонує Христос. Ми «доповнюємо недостачу скорботи Христової» особисто, являючи скорботи Христа тим, хто не знає Його.

Це означає, що задум спасіння Христом ближніх і далеких народів не буде здійснений, доки християни не будуть готові страждати й доки число мучеників не буде повним (Об. 6:11). Виявом любові є також жертвування часом, комфортом або грошима: «Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мт. 5:16).

Християнський гедонізм?

У цій частині, який я назвав «Страждання: християнський гедонізм», ідеться про жертвність. В одній зі своїх книжок я цитую Давида Лівінгстона, який сказав, що страждання в його місіонерському служінні не були «жертвою». Я не суперечу Лівінгстонові. Справа в контексті. Коли він стверджує, що страждання — не жертва, він має на увазі, що благословення переважають втрати. Коли я говорю, що страждання — це жертва, я маю на увазі, що втрати є і що вони відчутні.

Усе ж я вважаю термін «жертва» влучним, адже біль занадто великий і втрати занадто реальні, щоб уникати вживання цього слова.

І я наполягаю на тому, щоб вважати це християнським гедонізмом. Саме так страждання представлено у всьому Новому

Завіті. Чи прагнув Павло глибокої і тривалої радості, коли прийняв страждання, через яке його життя було б гідне жалю, якби не було воскресіння з мертвих? Якщо повне скорбот життя Павла гідне *не* жалю, а похвали (і взагалі можливе!) тільки завдяки воскресінню, то його мотивує і підтримує саме надія на це воскресіння. І він говорить: «Тож усе я вважаю за втрату... щоб пізнати Його й силу Його воскресення, та участь у муках Його, уподоблюючись Його смерті, *аби досягнути якомсь воскресення з мертвих*» (Фил. 3:8,10–11). Він живе страждаючи, аби досягнути воскресення із мертвих.

Відмова від усього, щоб надбати Христа

Чому? Тому що воскресіння означає досконале й вічне спілкування з Христом. У цьому полягала надія Павла: «Тож усе я вважаю за втрату ради переважного познання Христа Ісуса, мого Господа, що я ради Нього відмовився всього, і вважаю все за сміття, щоб придбати Христа...» (Фил. 3:8), «Бо для мене життя то Христос, а смерть то надбання» (Фил. 1:21). Надбання! Мета життя і страждань Павла — надбання. Він говорить: «Маю бажання померти та бути з Христом, бо це *значно ліпше*» (Фил. 1:23). Прагнення «незрівнянно кращого» — не альтруїстичне бажання. Це — християнський гедонізм. Павло бажав того, що повинно було принести в його життя найглибше та найповніше задоволення, — перебування з Христом у славі.

І перебування у славі з Христом не самого лише Павла.

Нікого, хто знає і любить Христа, не задовольнило б перебування з Ним без інших людей. У цьому вершина Його слави: «...Ти був заколений, і кров'ю Своєю Ти викупив людей Богові з усякого племені, і язика, і народу, і люду» (Об. 5:9). Якщо кульмінація милосердя Христа — в цьому, то ті, хто до цього прагне, не можуть жити заради власного задоволення. Їхнє задоволення — бути по правицю Христа — є спільним, розділеним з іншими задоволенням. Якщо Павло «відмовився від усього, щоб придбати Христа», то відмовився він заради того,

щоб разом із собою привести до Христа інших: «Та хоч і стаю я жертвою при жертві і при службі *вашої віри*, я радію та тішуся разом із вами всіма» (Фил. 2:17). Павло «став жертвою», щоб надбати Христа і щоб придбати для Нього *віру* народів землі й таким чином возвеличити Його милосердя.

Моя радість і вінце!

Саме тому Павло називає тих, кого привів до Христа, *своєю радістю*: «Отож, мої браття ... моя *радість* й вінче, так у Господі стійте, улюблені!» (Фил. 4:1). «Бо хто нам надія, чи *радість*, чи вінок похвали? Хіба ж то й не ви перед Господом нашим Ісусом в Його приході? Бо ви наша слава та *радість*!» (1 Сол. 2:19–20). Церква була його радістю, оскільки з їх радістю у Христі його радість у Христі була ще більшою. Їхнє навернення до Христа звеличувало Його милосердя. І коли Павло добровільно страждав, благовістячи світу, і говорив про те, що його мета — надбати Христа, він мав на увазі, що його власна радість від спілкування з Христом буде незрівнянно більшою завдяки присутності великої кількості викуплених.

І я (хоч я й не можу зрівнятися з Павлом у його великій любові до церкви) вдячний Богові за те, що в складні миті мого життя Він не дав мені скотитися у прірву цинізму. Я згадую 60-ті рр., коли я закінчував коледж і розпочинав навчатися у семінарії. Це був не дуже сприятливий час для церкви. Пам'ятаю, восени 1968 року щонеділі я прогулювався вулицями Пасадени і запитував себе, чи є у церкви майбутнє (так само, як риба могла б піддавати сумніву важливість води або птиця могла сумніватися, чи потрібні вітер та повітря). Бог через Свою превелику благодать визволив тоді мене від нерозсудливості, допоміг знайти сім'ю в церкві “Лейк Авеню” і допоміг мені побачити в моєму пасторові, Реєві Ортландові, схожість із Павлом, для якого паства була «радістю й вінцем».

Десять років по тому настав ще один критичний момент. Жовтневим вечором 1979 р. переді мною постало питання, чи

продовжувати мені викладати в коледжі «Бет-Ел», чи стати пастором. Тоді Бог дав мені глибоку любов до церкви — зростаючого зібрання людей, яке уподібнюється Христу та служить іншим. У викладанні своя радість. Це — велике покликання. Однак того вечора перемогло інше прагнення, і через деякий час Бог привів мене в баптистську церкву в Бетлехемі. Відтоді минуло понад 15 років. До очей підступають сльози, варто мені почати думати про те, що ці люди означають для мене. Я сподіваюся, що вони знають, що моя головна мета — «набути Христа». І, я думаю, вони знають, що я живу «на користь та на радість в вірі» (Фил 1:25). Мета моїх книг і проповідей — показати, що ці дві цілі — насправді одна. Із наверненням кожного грішника і його зростанням у святості я здобуваю Христа більше, ніж виконуючи сотні інших справ, і я не розділяю свою власну радість у Христі та радість про церкву.

Якщо радість у стражданнях — це добре, прагніть її

І, незважаючи на неприродність такої позиції для людини, нас не повинні дивувати слова Павла: «Тепер я *радію* в стражданнях своїх за вас, і доповнюю недостачу скорботи Христової...» (Кол. 1:24). Тобто я радію, коли доповнюю недолік скорботи Христової, показуючи її світові через свої власні страждання. Я радію.

Те, що робить Павло, — добре, і, отже, ми повинні чинити так само. І ставлення до цього великого духовного досвіду радості в стражданні як до чогось незначного, випадкового і непотрібного межує з богохульством. Саме так: якщо це робить Святий Дух і таким чином звеличує вседостатність страждань Христа, було б богохульством сказати, що можна страждати за інших, але не прагнути радості. Христа звеличує не саме страждання, а радість у стражданні. І прагнути її — правильно. Павло говорить: «І ви стали наслідувачі нам і Господеві, слово прийнявши в великому утискові з радістю Духа Святого, так що ви стали взірцем для всіх віруючих у Македонії та в Ахаї»

(1 Сол. 1:6–7). Зауважте: по-перше, радість у скорботах — *радість Святого Духа*, по-друге, це *приклад для наслідування*. Бійтеся тих, хто применшує діяння Духа Божого, кажучи, що вони хороші як дар, але не як мета.

Радійте у переслідуваннях, бо нагорода ваша велика!

Святе Письмо вказує на підстави для християнського гедонізму як прагнення до радості в стражданнях.

Ісус говорить: «Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. *Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах!*» (Мт. 5:11–12) та: «Блаженні ви будете, коли люди зненавидять вас, і коли проженуть вас, і ганьбитимуть, і знеславлять, як зле, ім'я ваше за Людського Сина. *Радійте того дня й веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах*» (Лк. 6:22–23). Тобто ми зосереджуємося на величчї нагороди, яка очікує нас після воскресіння, — і порівняно з тим, що нас чекає попереду, наші теперішні лиха стають незначними. «Бо я думаю, що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас» (Рим. 8:18). Дивіться також 2 Послання до коринтян, 4:16–18: «Бо теперішнє легке наше горе достачає для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги...». Переносячи страждання, радіючи майбутній нагороді, ми здатні виявляти любов. «Тож любіть своїх ворогів, робіть добро, ... не ждучи нічого назад, і *ваша за це нагорода великою буде*» (Лк. 6:35). Будь щедрий до бідних «і будеш блаженний, бо не мають вони чим віддати тобі, *віддасться ж тобі за воскресіння праведних!*» (Лк. 14:14).

Радійте стражданням, вони дають упевненість!

Страждання зміцнюють нашу впевненість у нашому сподіванні. Радість у стражданнях виходить із надії на воскресіння, і наші переживання надають цій надії міцності. Як пише Павло, «хвалимося в утисках, знаючи, що утиски приносять терпеливість, а терпеливість досвід, а досвід надію...» (Рим. 5:3–4). Не просто радість пояснюється очікуванням великої нагороди, а страждання підкріплює сподівання на цю нагороду. Пережите формує терпіння, а терпіння робить нашу віру істинною та щирою, що укріплює нашу надію на реальне набуття Христа.

Ричард Вурмбранд розповідає, як можна перенести нестерпний біль заради Христа.

«Вас стільки мучили, що ніщо вже не має значення. А відтак неважливе і саме збереження життя. Не має значення і те, чи буде боляче. Коли ви доходите цього висновку, ви долаєте кризу і тоді відчуваєте сильну радість. Ви відчуваєте, що Христос з вами»¹⁵.

Ця радість приходить із відчуттям, що за допомогою Христа ви вистояли. Ви витримали випробування вогнем. Ви не зреклися. Христос реальний у вашому житті. Для вас Він Той самий вседостатній Бог, Який відкривається у Писанні. Це ж саме переживали й апостоли, коли після того, як їх побили, «поверталися з синадріону, *радіючи, що сподобились прийняти зневагу за Імення Господа Ісуса*» (Дії 5:41). Основою їхньої радості було усвідомлення того, що їхня віра в очах Бога істинного є досить зрілою, щоб бути випробуваною вогнем страждань.

Радійте в скорботах із Христом, оскільки вони ведуть до слави!

Радість у стражданнях ґрунтується на істині, що вона є випробуванням шляхом до слави. Вона виходить із того, що зосереджується на майбутній нагороді й стверджує нас у нашій впевненості, а також забезпечує вічну славу в майбутньому. Ось як говорить про це апостол Петро: «...через те, що берете ви участь у Христових стражданнях, то тіштеся, щоб і в з'явленні слави Його раділи ви й звеселялись» (1 Петр. 4:13). Радість у теперішніх стражданнях є задуманий Богом шлях до остаточної радості від приходу Христа. Петро закликає нас радіти в стражданні зараз, щоб бути серед тих, хто радітиме під час Його повернення у славі.

Радійте в стражданнях за інших, і вони побачать Христа!

Радість у стражданнях, що виявляє вседостатність благодаті Божої, виходить із усвідомлення того, що, в наших стражданнях і стійкості в Господі, ті, хто нас оточують, бачать цінність Христа. Як каже Павло, «...тепер ми живемо, якщо в Господі ви стоїте!

Яку бо подяку ми можемо Богові дати за вас, за всю радість, що нею *ми тішимося ради вас перед нашим Богом?*» (1 Сол. 3:8–9). Ось про яку радість він говорить: «Тепер я радію в стражданнях своїх за вас...» (Кол. 1:24).

Коли ми страждаємо, щоб показати іншим людям любов Христа і цінність Його жертви, ми робимо це тому, що кожен новонавернений, який твердо стоїть у Господі, — це ще одне відображення слави Христа. Радість, яку ми відчуваємо за них, нероздільна із нашою радістю у Христі. Слава Христа є для нас «великим надбанням». Заради неї ми готові відмовитися від чого завгодно. І кожен, хто увірує, побачивши в наших стражданнях вищу цінність Христа, буде ще одним свідченням цієї великої цінності і ще однією причиною для радості.

Найщасливіші з людей

Шлях на Голгофу разом з Ісусом не позбавлений радощів — це шлях важкий, утім надвичайно щасливий. Коли ми робимо вибір на користь тимчасових зручностей і безпеки та відкидаємо самопожертву й труднощі місіонерського служіння і любові, ми відмовляємося від радості. Ми відкидаємо «джерело те, що води його не всихають!» (Іс. 58:11). Найщасливіші люди на землі — ті, «у кому Христос, надія слави» (Кол. 1:27), хто йде за своїм покликанням і через свої страждання виявляє світові скорботи Христа. Бог закликає нас жити заради Христа і робити це через страждання. Христос прийняв на Себе страждання Сам — вони не спіткали Його випадково. Він обрав їх як спосіб створення і збудови церкви. Він закликає і нас взяти хрест і йти за Ним дорогою, що веде на Голгофу, зрекаючись себе й приносячи жертви заради служіння церкві та явлення Його скорбот світові.

Брат Андрій, який очолює служіння «Відкриті двері» (“Open Doors”), автор відомої книги *«Сповідь Божого контрабандиста»* («*God's Smuggler*»), так говорить про заклик Христа:

«Для свідчення про Ісуса не буває замкнених дверей... Покажіть мені зачинені двері, і я скажу вам, як у них увійти. Я не обіцяю, проте, що покажу вам вихід... Ісус не сказав: «Ідіть, бо двері відчинені» (тому що вони не були відчинені).

Він не сказав: «Ідіть, якщо вас запросили і розіслали перед вами доріжку». Він сказав: «Ідіть», бо в людей є потреба у Його слові...

До місіонерства необхідний новий підхід — рішучий, наступальний, новаторський... Боюся, доведеться пройти через позбавлення, небезпеку і кров, але ми дійдемо до мети. Якщо ми серйозно підійдемо до справи, Бог усуне всі перешкоди. Якщо ми будемо просити: «Господи, будь-якою ціною...» — а так можна молитися, тільки якщо ми налаштовані рішуче, — Бог відповість на молитву, а це

лячно. Однак ми повинні пройти через це. Саме так усе відбувається вже понад дві тисячі років.

На нас чекають важкі часи, але ми все подолаємо... Ми граємось у церкву та в християнство. І ми навіть не усвідомлюємо, що теплі... А ми повинні заплатити за свою віру: «Та й усі, хто хоче жити побожно у Христі Ісусі, будуть переслідувані» (2 Тим. 3:12). Церква очищається там, де на неї чинять тиск... Можу сказати лиш одне: готуйтеся»¹⁶.

Показуємо не свою силу, а Його цінність

Відгук на цей заклик — радикальний крок християнського гедонізму. Ми йдемо на страждання не тому, що нам так сказали, а тому, що Той, Хто говорить це, представляє його як шлях до вічної радості. Він закликає нас до послуху не для того, щоб ми продемонстрували посвяту виконанню свого обов'язку, або свою моральну твердість, або високий поріг терпимості до болю, але щоб явити безмежну цінність Його обітниць. «Вірою Мойсей... *хотів краще* страждати з народом Божим, аніж мати дочасну гріховну потіху. ... бо він озирався на Божу нагороду» (Євр. 11:24–26). Його послух свідчив не про Його прагнення постраждати, а щоб прославити Бога усілякої благодаті.

Сутність християнського гедонізму

У цьому — сутність християнського гедонізму. Прагнучи до радості в страдванні, ми звеличуємо вседостатню цінність джерела нашої радості — Господа. В кінці тунелю болю сяє Сам Бог. Якщо ми не показуємо, що мета й основа нашої радості серед скорбот — це Він, то наші страждання втрачають сенс. А сенс полягає в ось у чому: Бог — наше надбання.

Сенс життя людини — в прославленні Бога. А саме у страдванні якнайкраще виявляється істина, що *Бог найбільше прославляється в нас, коли ми найбільше задоволені в Ньому*. Тому я молюся, щоб по всьому світу Святий Дух спонукав

Свій народ ставити Бога понад усе. Я молюся, щоб Він зробив зрозумілим для кожного з нас, що прагнення до радості в Бозі, незважаючи на скорботи, — це потужне свідчення вищої та вседостатньої цінності Бога. Доповнюймо ж «недостачу скорботи Христової», щоб усі народи світу бачили любов Христа і вірою звеличували Його благодать.

Посилання

- 1 Richard Wurmbrand, *Reaching Toward the Heights* (Bartlesville, OK: Living Sacrifice Book, 1992), back cover.
- 2 Олександр Солженіцин. "Архіпелар Гулаг" (III–IV). *Мале зібрання творів*. М. Інком. НВ. 1991 році. Т. 6. С. 384–385.
- 3 Marvin Vincent, I.C.C., *Epistle to the Philippians and to Philemon* (Edinburgh: T.&T. Clark, 1897), с. 78.
- 4 Joseph Tson, "A Theology of Martyrdom," an undated booklet of The Romanian Missionary Society, P.O. Box 527, Wheaton, IL, 60189–057, с. 4.
- 5 Stephen Neil, *A History of Christian Missions* (Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books Ltd., 1964), с. 43, 44.
- 6 Мучеництво св. Полікарпа, єпископа Смирнського (Copyright © 2001–2007, Pagez, webmaster(a)pagez.ru; hosted by orthodoxy.ru; узято з сайту: <http://pharisai.boom.ru/>) 5, 2; 7, 1–3.
- 7 Там само, 9, 2–3.
- 8 Там само, 13, 2–3.
- 9 Там само, 16, 1.
- 10 George Otis, Jr., *The Last of the Giants: Lifting the Veil on Islam and the End Times* (Grand Rapids: Chosen Books, 1991), с. 261, 263.
- 11 Цитовано за Joseph Tson, "A Theology of Martyrdom," с. 1.
- 12 Див. приклади: John Piper, *Let the Nations Be Glad: The Supremacy of God in Missions* (Grand Rapids: The Baker Book House, 1993), с. 94–96; Richard Wurmbrand, *Tortured for Christ; If That Were Christ, Would You Give Him Your Blanket?*; *Victorious Faith*; Herbert Schlossberg, *Called to Suffer, Called to Triumph*; Leslie Lyall, *God Reigns in China*.
- 13 Joseph Tson, "A Theology of Martyrdom," с. 2.
- 14 "A Theology of Martyrdom," с. 3.
- 15 Richard Wurmbrand, "Preparing for the Underground Church," in *Epiphany Journal*, Vol. 5, No. 4, Summer, 1985, с. 50.
- 16 Brother Andrew, "God's Smuggler" *Christianity Today*, December 11, 1995, с. 46.

**Матеріали служіння
«Служіння прагнення Бога»
(“*Desiring God Ministries*”)**

"Desiring God Ministries" — служіння Бетлехемської баптистської церкви (Міннеаполіс, штат Міннесота). Наша мета — сприяти тому, щоб Бог був вашою вищою цінністю. Для цього ми створюємо багато матеріалів. Автором більшості наших книг та аудіозаписів є д-р Джон Пайпер. Ми також створюємо дитячі навчальні програми та проводимо конференції. Інформацію про нас і безкоштовний каталог наших матеріалів ви знайдете на сайті www.desiringgod.org.

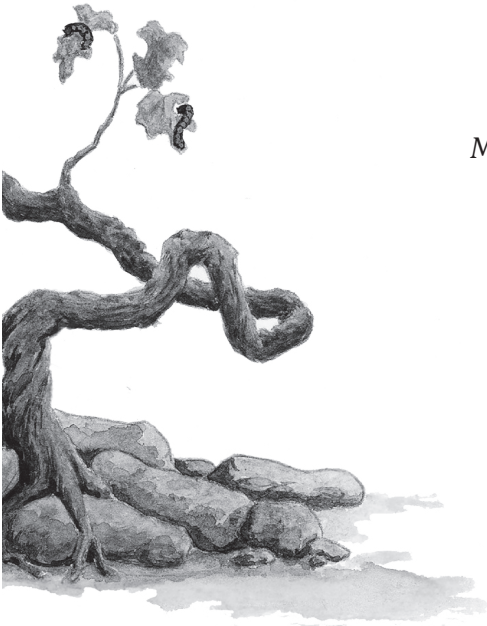

3

Переслідування: основні положення

Навчальні матеріали

Мартін Мілтон

Edited and revised. Used by permission of
Milton Martin Missionary Ministries.

Функція Церкви (Мт. 16:18)

- I. Христос заснував Свою Церкву і доручив їй продовжувати Його працю (Мт. 16:18; 28:18–20).
  - A. Якщо молитовні будинки і храми закривають, чи буде це означати кінець християнства?
  - B. Перші церкви не мали своїх приміщень.

- II. Рання церква переживала суворі переслідування. Як вона відповіла на гоніння?
  - A. Зібрання проходили в домівках (Дії 5:42).
  - B. Добру Звістку розповсюджували пересічні християни (Дії 8:1, 4).
  - B. Вони використовували будь-яку можливість, щоб свідчити (Дії 16:12, 13).
  - Г. Вони готували учнів (Дії 11:25, 26).
  - Д. Вони перебували у спілкуванні (Дії 2:46–47).
  - Е. Вони поклонялися Богу за будь-яких обставин (Дії 16:23–25).

- III. Церква використовувала різні засоби поклоніння, спілкування та свідчення.
  - A. Переважали домашні церкви (Рим. 16:3–5; 1 Кор. 16:19).
  - B. Переслідувані християни й «нереєстровані» церкви використовували для своїх зібрань різні приводи: дні народження, весілля, похорони.
  - B. Які приводи можете запропонувати ви?

- IV. Під час гонінь сатана використовує проти християн і церков різні засоби.
  - A. Сатана може вдаватися до такого засобу, як ізоляція.
  - B. Зброєю сатани можуть бути почуття провини й образи.

1. Диявол — той, «хто братів наших оскаржив» (Об. 12:10).
2. Сатана ніколи не залишає спроб звинуватити нас.
3. Сатана чекає на гріх, щоб завдати удару.
4. Необхідно дбати про те, щоб зберігати єдність із Господом (1 Ів. 1:8–10).
5. Образи, якщо їм не приділяти уваги, переростають у проблеми.
6. Сатана робить усе, щоб християни відчували хибне відчуття провини (Рим. 5:1–2; 8:33–34).
7. Замість того, щоб сумніватися і запитувати: «Господи, чому?» — запитайте: «Господи, що Ти бажаєш, щоб я зробив?»

Християни зазнаватимуть утисків (1 Петр. 4:12–19)

- I. Передбачення скорбот (1 Петр. 2:21; 4:12; 1 Сол. 3:3–4; Дії 14:22; 2 Тим. 3:12; Мк. 13:9,13; Фил. 1:29).
- II. Призначення скорбот (1 Петр. 4:12 «...не дивуйтесь огневі, що вам посилається на випробування...»; Йова 23:10; Пс. 65:10).
  - A. Випробування віри.
  - B. Необхідність підтвердження істинності сповідання.
  - B. Підтвердження глибини віри.
    1. Що може змусити нас відхилитися?
    2. Величина випробування виявляє силу віри.
- III. Страждання з Христом (1 Петр. 4:13). Християнин бере участь у Христових стражданнях у прямому значенні слова, — він не буде розп'ятий, але може постраждати від рук людей.
  - A. Господа не приймали (Ів. 1:10–11).
  - B. Господа ненавиділи (Ів. 15:24; Іс. 53:3).
  - B. Господь залишив дім Отця (Ів. 3:16).

- Г. Господь не мав Свого дому.
- Д. Господь не мав коштів для сплати податків (Мт. 17:27).
- Е. Господь не мав ліжка.
- Є. За Господа не було кому заступитися, коли Він був несправедливо звинувачений (1 Петр. 2:22–23).
- Ж. У Господа не було місця для поховання (Іс. 53:9).
- З. Господь був бідний.
- І. (Фил. 3:10; 1 Петр. 2:21; 4:1; Гал. 2:20; 6:12, 17; Дії 5:41; Євр. 12:2; 1 Сол. 2:2).
- До чого покликані ми? Євр. 12:2,
- IV. Сила в стражданні (1 Петр. 4:14).
- Святий Дух спочиває на тих, хто страждає. У Старому Завіті знаком Божої присутності була хмара, вона символізувала славу Господню (1 Цар. 8:10–11). Коли віруючий страждає за Христа, подібна слава сходить на нього від Святого Духа. Святий Дух служить — наповняючи, покриваючи, підтримуючи, допомагаючи, зміцнюючи, клопочучись, забезпечуючи всілякі потреби. Цю славу бачили на Степані (Дії 6:5–8; 7:55, 60). Чим темніша ніч, тим яскравіше світло зірок (2 Кор. 12:9–10).
- V. Небезпека в стражданні (1 Петр. 4:14–16).
- А. Є різниця між стражданнями за Христа і стражданнями з власної провини.
- Б. Сором (Євр. 2:11).
- В. Нарікання замість радості й подяки (Вих. 15:23–24; 16:2; 1 Сол. 5:16–18).
- VI. Очищення через страждання (1 Петр. 1:7; 4:12).
- А. Страждання очищає від «домішок».
- Б. Страждання не може очистити саме по собі. Очищення відбувається завдяки Божій благодаті, але страждання може допомогти нам побачити свою потребу.

1. Страждання допомагає усвідомити, що ми нічого не можемо досягти власними силами.
  2. Завдяки стражданням ми стаємо чутливими до гріха.
- В. Через страждання ми вчимося повністю покладатися на Господа (2 Кор. 12:9–10).
- Г. Як ми вчинимо? — Поховаймо свої душі в Богові (1 Петр. 4:19; Дії 7:59; Лк. 23:46).

Місце страждань у житті віруючої людини

Страждання — невід’ємна складова життя будь-якої людини (Йова 5:6–7). Страждати — природно і для християнина (2 Тим. 3:12; Дії 14:22; 1 Петр. 2:21).

Переслідування можуть набувати різної форми: тиску, пониження, дискримінації, погрози, втрати майна, фізичного насильства.

- I. Хибні уявлення про страждання.
  - А. Страждання — покарання за неправильний вчинок чи гріх (1 Петр. 4:19; 3:14; 4:16).
  - Б. Християнин не повинен сумувати (1 Петр. 1:6).
  - В. Страждають не лише християни (Бут. 3:16–19).
  - Г. Нездорове захоплення стражданнями.
  - Д. Необґрунтований страх перед стражданнями.
- II. Біблійне вчення про страждання.
  - А. Християни повинні бути готові до страждань (Ів. 15:18–20; 17:14; 1 Ів. 3:13).
  - Б. Наші страждання — воля Божа для нас (1 Петр. 4:16; 2:21).
  - В. Страждання в житті дітей Божих підпорядковані меті (1 Петр. 1:6–7; 2 Кор. 12:7–10).
  - Г. Ми покликані страждати за правду (Мт. 5:10; 1 Петр. 4:15).

- Д. Бог благословляє несправедливо гнаних (Мт. 5:10–12; Лк. 6:22–23).
  - Е. Страждання спонукають прагнути того, що вгорі, небесного (Рим. 8:16–18; Кол. 3:1–3).
  - Є. У стражданнях немає нічого ганебного (1 Петр. 4:16; Євр. 13:12–13).
  - Ж. Ми покликані наслідувати приклад Христа (1 Петр. 2:19–25).
  - З. Христос показав нам, як реагувати на зло (Мт. 5:38–48; Рим. 12:14,17–21; 1 Петр. 2:21–23).
  - І. Ми переможемо (Ів. 16:33).
- III. Підготовка до страждань.
- А. Усвідомлення природності скорбот (1 Петр. 4:12; Фил. 1:29).
  - Б. Знання Божого вчення (Фил. 3:10; Рим. 6:3–5; Ів. 8:31–32).
  - В. Перебування у Христі (Ів. 15:4).
  - Г. Покора Святому Духові (Еф. 5:18; 4:30).
  - Д. Довіра Божій волі (Еф. 5:17; Євр. 4:1,9–11).
  - Є. Взаємна братська підтримка у важких обставинах (Кол. 3:16–17; Еф. 5:19–21).

Способи нападів на Церкву

- I. Мішенню для нападів і гонінь завжди був і буде наш Господь (Ів. 15:18–21; Кол. 1:24–27).
- II. Термінологія перемоги.
  - А. Обітниця переможцеві (Об. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).
  - Б. Засоби перемоги (Об. 12:11):
    - 1. «Кров Агнця» (Об. 12:11):
      - а) мир з Богом,
      - б) чиста совість,
      - в) сила в житті,
      - г) надієвість унаслідок:

- 1) ліберальної теології («немає крові»),
  - 2) теології визволення («немає хреста»),
  - 3) необтяжуючих проповідей («немає сили»).
2. «Словом свого засвідчення» (Об. 12:11):
- а) сатана намагається відібрати в нас перемогу, перешкоджаючи нам у свідченні, викликаючи недовіру до нас;
  - б) діє і «внутрішній» ворог:
    - 1) поділ усередині церкви,
    - 2) страх,
    - 3) зневіра,
    - 4) брак любові,
    - 5) відволікання на другорядне, замість зосередження на людях і душах;
  - в) відсутня турбота про власні сім'ї;
  - г) плани і бажання не узгоджені з Божою волею;
  - д) наше життя виведене з рівноваги.
3. «І не полюбили життя свого навіть до смерті» (Об. 12:11):
- а) відсутнє поняття «компроміс»,
  - б) християни, які постраждали, подають нам приклад,
  - в) мається на увазі не обов'язково фізична смерть — можна пожертвувати кар'єрою, становищем, правами.

III. Загальні ознаки.

Переслідування не зумовлені конкретним типом державного устрою, однак існують певні ознаки.

A. Поширення Євангелії обмежується.

1. Християнам не дозволено змінювати місце проживання й роботи.
2. Християнські програми на радіо та телебаченні закривають.

3. Забороняються релігійні зібрання поза стінами церковних приміщень.
  4. Вимагають проведення служінь лише в узгоджений час.
  5. На зібраннях присутні представники органів безпеки.
- Б. Ввезення Біблій і християнської літератури заборонено.
1. Ввезення таких матеріалів вважається «недоцільним».
  2. Біблія може бути віднесена до тієї ж категорії, що порнографічна продукція.
- В. Іноземних місіонерів висилають з країни.
1. Служителями дозволено бути лише місцевим жителям.
  2. Іноземцям заборонено працевлаштування в країні, обмежено пересування країною.
  3. Іноземні громадяни стають об'єктом погроз і насильства.
- Г. Служителі отримують погрози та переживають дискримінацію.
1. Пошту перевіряють. Тематику проповідей регламентують:
    - а) якщо в проповідях порушуються питання політики, церкву обмежують у правах,
    - б) пасторів тримають «під контролем», погрожуючи позбавленням батьківських прав.
  2. Пасторам не дозволяють повністю присвятити себе служінню:
    - а) «вони повинні бути корисними членами суспільства» — повинні працювати поза церквою,
    - б) пасторів працевлаштовують на роботу, яка вимагає всього їхнього часу.
  3. Служителям не дозволяють відвідувати членів церкви і поширювати євангельську літературу.

4. Церквам не дозволено мати друкарські машини, комп'ютери та друкарське обладнання.
  5. Пасторів залякують:
    - а) їх можуть викликати на допити,
    - б) їх можуть змусити відвідувати організовані владою політзаняття,
    - в) їм можуть робити «привабливі» пропозиції:
      - 1) особливі привілеї,
      - 2) дозвіл дітям учитися в навчальних закладах та отримати спеціальності (зазвичай недоступні для християн);
    - г) у їхніх будинках можуть проводитися обшуки,
    - д) у служіння можуть втручатися представники влади.
  6. Пасторів можуть направити на роботу у віддалені регіони
    - а) щоб ізолювати їх від членів церкви і від інших християн,
    - б) щоб принизити їхню гідність.
  7. Пасторів заарештовують і проводять «перевиховання». При цьому:
    - а) до них можуть застосовувати тортури,
    - б) їх можуть обмовляти,
    - в) проти них можуть висувати несправедливі звинувачення.
- Д. Для церков обов'язкова реєстрація.
1. Керівників церкви затверджує держава.
  2. Державні служби вимагають завчасного узгодження текстів проповідей.
  3. Державні служби можуть вимагати підписання офіційної обіцянки, наприклад, не проводити євангелізаційної роботи поза межами церкви.
- Е. Примусове об'єднання деномінацій.
1. Кількість деномінацій обмежується.
  2. Над усіма зібраннями вводиться контроль між-церковної ради.

3. Церква обмежується «національними» рамками.
- Є. Можливості навчання і працевлаштування для християн обмежуються.
  1. Вища освіта дозволяється лише для членів особливих молодіжних спілок.
  2. Християни не можуть бути лікарями, юристами, викладачами та працівниками соціальної сфери.
  3. Християни не можуть самі обирати собі спеціальність.
- Ж. Релігійна освіта для осіб, які не досягли 18 років, забороняється.
  1. Домашня освіта не дозволяється.
  2. Молоді християни зобов'язані відвідувати заняття з атеїзму, історії еволюції, статевого виховання й альтернативних учень.
  3. Батьків, які не підкоряються цим вимогам, можуть позбавляти батьківських прав.
3. Християнам заборонено надавати допомогу одне одному. Якщо один із членів сім'ї заарештований, решту позбавляють певних «прав»:
  1. На проживання, медичне обслуговування тощо.
  2. На спілкування з братами по вірі і навіть з далекими родичами. Сім'ю ізолюють.
- I. Церкви закривають.
  1. Нерухомість конфісковують.
  2. Християн переселяють у віддалені райони з метою ізоляції.
  3. Християнам заборонено контактувати з іншими віруючими.
- IV. Багато християн переконані, що з ними такого не станеться.
  - А. Чомусь вони вважають себе винятком.
  - Б. Є різні тлумачення «вознесіння», але в нас немає підстав думати, що Бог звільнить нас від переслідувань.

V. Урок для нас:

- А. Молитися, як ніколи раніше, за свій народ і уряд
(1 Тим. 2:1–4; Рим. 13:1–7);
- Б. Вирішити бути переможцями (Об. 12:11).

Можливі форми гонінь (1 Петр. 2:19–24)

Скорботи — невід’ємна частина життя кожного істинного віруючого. Ось що Писання говорить про переслідування:

1. За правду (Мт. 5:10; 1 Петр. 3:14).
2. Зневага (Пс. 30:14; Йов 19:18; Лк. 6:22).
3. Наруга, сором та приниження, подібні до тих, яких зазнав Господь, коли Його несправедливо звинувачували і коли виставили на загальний огляд Його наготу на хресті. (Євр. 13:13; 11:26, 36).
4. Свідки брехливі (Пс. 34:11; 26:12; Мт. 5:11; Лк. 23:2, 5, 10; Мк. 14:55–60; Дії 6:13; 16:19–21; 26:2, 7).
5. Різні приводи для звинувачення (Дан. 6:4–5; Лк. 11:54; Мт. 10:16–18).
6. Змова (2 Сам. 15:12; Бут. 37:18; 2 Кор. 11:32; Дії 9:23).
7. Глузування (Пс. 41:4; Йов 12:4; Мт. 27:29, 31, 41; Дії 2:13; 17:18, 32).
8. Будете зрадженими (Лк. 21:16; Мт. 24:10; Пс. 40:10).
9. Приниження, безчестя (1 Кор. 1:28; 4:10).
10. «Вороги людині — домашні його», «...і будуть вас видавати і батьки, і брати, і рідня, і друзі» (Мт. 10:21, 34–36; Мих. 7:6; Лк. 21:16).
11. «...будуть усі вас ненавидіти» (Лк. 21:17; Мт. 10:22; Йов 19:19).
12. Будете «...як ті викидки», «...як прах, всіма потоптаний» (1 Кор. 4:13; Пс. 30:13; Йова 19:19; 1 Петр. 2:12)
13. Недовіра (Дії 9:26).
14. Позбавлення (1 Кор. 4:9–14; 2 Кор. 11:23–28).
15. Ув’язнення (Лк. 21:12; Дії 4:3; 5:18; 12:4; 16:24; 2 Кор. 6:5; 11:23; Євр. 11:36).

16. Побої (Дії 5:40; 16:23; 2 Кор. 6:5; 11:24; Мт. 10:17).
17. Противлення (Дії 13:45).
18. Обурення (Дії 6:12; 13:50; 14:2,19; 19:23–29; 21:27).
19. Суд (Дії 18:12; Мт. 10:17–18).
20. Погрози, заборони (Дії 4:18,21; 5:40).
21. Побиття камінням (Дії 7:57–59; 14:19; 2 Кор. 11:25; Євр. 11:37).
22. «Скорботи», «гоніння», «лихо» (Пс. 33:20, 2 Тим. 3:11).
23. Вигнання (Дії 13:50; Ів. 16:2).
24. «Виснаження» (2 Кор. 11:27).
25. «Голод й спрага» (2 Кор. 11:27; 1 Кор. 4:11).
26. Ганьба та осуд (1 Кор. 4:9; Дії 9:16; 20:23; 21:11; Євр. 10:33).
27. Матеріальні потреби (1 Кор. 4:11; 2 Кор. 6:4; Фил. 4:12).
28. Мучеництво (Лк. 21:16; Дії 7:59; 12:2; Ів. 16:2).
29. Страждання (2 Тим. 1:8; 4:5; Мт. 24:9; Пс. 33:20; 2 Кор. 4:17; 6:4; Євр. 10:32–33; 11:25,37; Кол. 1:24; 1 Сол. 1:6; 3,7; Як. 5:10).
30. Бідність (2 Кор. 6:10; Фил. 4:12).
31. Втрата майна (Євр. 10:34).

Заходи, необхідні для того, щоб вистояти

- I. Вибирати й готувати духовних керівників згідно з Новим Завітом (Дії 14:21–22; Титу 1:5):
  - A. «Щоб не запишалися», «не панували над спадком Божим, але були для стада за взір» (1 Тим. 3:6; 1 Петр. 5:3).
  - B. Які б «наглядали не з примусу, але добровільно по-Божому, ...ревно» (1 Петр. 5:2; Ів. 13:14–17).
  - V. З народу.
  - Г. Визнаних чесними і порядними людьми не лише християнами, але й невірними.
  - Д. Які мали б особливу мужність, завдяки якій зберігали вірність.

- II. Ретельно готувати послідовників (2 Тим. 2:2):
- А. Піклуючись не про кількість (Лк. 6:12–13);
  - Б. Приділяючи їм час (Мк. 3:14);
  - В. Наставляючи своїм прикладом (1 Кор. 4:15–16; Фил. 4:9; Ів. 13:14–17);
  - Г. Навчаючи ясно і зрозуміло (Дії 20:26–27);
  - Д. Перевіряючи;
  - Е. Навчаючи усвідомлювати відповідальність перед усіма за своє духовне зростання (1 Тим. 4:12–16);
  - Є. Молячись за кожного повсякденно (Еф. 1:16; Фил. 1:3–11; Кол. 1:3).
- III. Піклуватися про свої сім'ї:
- А. Робити все для того, щоб Христос був Господом для кожного члена сім'ї (Кол. 1:9–13; 2 Кор. 13:5; Рим. 8:1–14);
  - Б. Готуйте своїх дітей до життєвих випробувань (Повт. Зак. 6:4–9, 20–25; 11:18–21; 30:2; Прит. 6:20–24; Іс. Нав. 24:14–15);
  - В. Забезпечуйте дітям доступ до Писання і християнської літератури;
  - Г. Не забувайте ділитися із менш забезпеченими (Рим. 12:9–18; 13:8; 15:1; 1 Кор. 16:1; Дії 20:35; Гал. 6:2).
- IV. Завжди шукати нові способи та засоби свідчення про Христа (Мт. 16:18):
- А. Залучайте до роботи молодь;
  - Б. Дізнавайтесь про потреби інших людей та відвідуйте їх (Євр. 13:3);
  - В. Проявляйте щирю любов до нужденних, творить добро (Мт. 25:35–40; 5:43–45; Як. 1:27, 2 Тим. 1:16–18; Рим. 12:20);
  - Г. Уникайте дратівливості (Рим. 12:14, 17, 19, 21; Мт. 5:38–48);
  - Д. Не платіть злом за зло (Мт. 5:44; Лк. 23:34; Дії 7:60; 1 Кор. 4:12–13; 1 Петр. 2:23);
  - Є. Моліться за ворогів ваших (Мт. 5:44).

**«Надходить он ніч, коли жаден нічого не
зможе виконувати» (Ів. 9:4)**

Що б не говорили, у світі все ще залишається понад 40 країн, де проповідь Євангелії заборонено. Інші країни перебувають у небезпеці втрати релігійних свобод. Саме про це йдеться в Книзі пророка Єремії, 8:20: «Минули жнива, покінчилося літо, а ми не спасені...». Ми «повинні робити, аж поки є день» (Ів. 9:4).

- I. Роздуми про слова Христа.
- A. «Світло світу» (Ів. 9:5) є Христос. Що таке «ніч»?
- «Ніч» — це сила, тобто відсутність світла:
1. Коли люди протистоять Євангелії і виступають проти Христа (Мк. 5:17);
  2. Коли релігія пройнята гнівом і спрямована проти Бога. Христа розіп'яли релігійні юдеї (Мт. 27:20–25);
  3. Коли віруючий допускає у своєму житті гріх, чинить опір і не сповідує його (1 Ів. 1:5–6).
  4. Коли Христос повернеться за Своїми, для багатьох настане вічна ніч (Мт. 24:30–31).
- B. Що означає «робити»?
1. Виконувати волю Божу (Ів. 9:4).
  2. Божа воля виконується, коли Христос діє в нас і через нас (Мт. 5:15–16).
- II. Як «приходить ніч, коли ніхто не може робити»?
- A. Сили темряви роблять усе можливе, щоб занурити світ (особливо деякі сфери життя людини) у темряву (Еф. 5:11; 6:12). При цьому в хід ідуть такі засоби, як світський гуманізм, «Нью Ейдж», поклоніння вождям, культу, аморальність.
- B. Сатана сіє насіння темряви в серцях, в церквах і в суспільстві (Мт. 13:24–28).
- III. Чому «надходить ніч»?
- A. У природі ніч змінює день.

- Б. Біблія попереджає про розквіт зла, коли «люди лихота дурисвіти матимуть успіх у злому, зводячи й зведені будши» (2 Тим. 3:13).
- В. Слабкі, «теплі» християни не мають сили (Мт. 6:22–23; 5:13–15; Об. 3:15–16).
- Г. Під час духовної темряви гріх більше не вважається гріхом й оману не сприймають як оману (не визнають абсолютні, етичні норми оголошують відносними — панує ситуативна етика) (2 Тим. 3:1–9; 4:3–4).

IV. Що робити?

- А. Діяти, «аж поки є день».
  1. Діяти незалежно від того, відчинені перед нами двері чи ні. Користуючись усіма можливими засобами, ми повинні якнайшвидше донести Добру Звістку до якнайбільшої кількості народів.
  2. Оцінювати ситуацію. Дух Божий готує серця людей у конкретному місці в конкретний час.
  3. Діяти, виходячи з конкретних обставин. Павло спочатку приходив до синагоги й спирався на вже існуюче в людей знання про Бога й про Писання (Дії 13:5, 14, 15; 17:1–3; 18:2, 4; 19:8).
  4. Попереджувати поширення культів.
- Б. Не пристосовувати Євангелію до популярних соціально-культурних уявлень, не перетворювати Церкву Божу на звичайну будівлю.
- В. Час діяти! ("Коваль клепле, поки тепле".)
  1. Присвятімо себе посту і молитві, по-справжньому шукаючи Господа (Іс. 55:6–7; Пс. 2:6–7).
  2. Освятімо себе і скинемо всякий гріх (Іс. 1:16–17; Єр. 4:14; Рим. 12:9; Ів. 17:17).
  3. Живімо по Духу і звертаймо душі до Христа (Рим. 13:13; Гал. 5:25; Еф. 4:1; 5:15–16; Кол. 1:10; Фил. 2:14–16).

Перетворювати випробування на успіхи (Як. 1:2–12)

Вчення про те, що в житті християнина все повинно бути легко і просто, стало нині популярним. Проте, як відомо, шляхи Господні невідомі для нас, — хоча всі вони і сприяють на добре (Рим. 8:28). Благословення, на перший погляд, можуть здаватися прокляттям. У горі може бути прихована істинна радість.

Через випробування і скорботу Бог хоче досягти в нашому житті те, чого іншими способами досягти неможливо. Бог нічого не робить даремно, і наш досвід не буває марним (якщо лиш ми правильно ставимося до нього!). Богові належить уся влада, і випробування (окрім наслідків нашого власного гріха) — природна і звичайна частина життя християнина. Щастя і нещастя — не у відсутності або наявності труднощів. Уся справа у тому, як ми на них реагуємо.

Дві можливі реакції на труднощі

1. Чинити так, як чинить світ (плотський спосіб; веде до образи, страху та ранньої смерті).
2. Чинити так, як завгодно Богові (на добро людині).

Визнати, що ніщо не відбувається випадково, — все в руках Божих.

1. Те, що відбувається — від Бога.
2. Те, що відбувається, стається на добре.

Богу завгодно,

- 1) щоб випробування перетворилося на успіх;
- 2) щоб жертва стала переможцем;
- 3) щоб хрест став вінцем;
- 4) щоб скорбота стала славою;
- 5) щоб битва була засобом перемоги.

Складові перемоги під час випробувань:

Як. 1:2 "майте" - налаштування на радість

1:3 "знаючи" - усвідомлення мети

1:4, 9 "нехай" - підкорення волі

1:5, 6–8 "нехай просить" - щире бажання

- I. «Майте, брати мої, повну радість...» (Як. 1:2a):
- A. Вихід і дії визначаються ставленням.
  - B. Випробувань слід очікувати (Як. 1:2, 1 Петр. 4:12).
  - B. «Усілякі випробовування» (Як. 1:2б). (Клаптева ковдра з вивороту має некрасивий вигляд, грубий, але з лицьового боку виявляються краса, візерунок і задум. Так відбувається і в нашому житті, випробування складаються в задуману Богом картину.)
  - Г. Система цінностей визначає сприйняття:
    1. Якщо зручності важливіші, ніж характер, випробування не будуть служити досягненню поставленої Богом мети;
    2. Якщо матеріальне важливіше духовного, людина під час випробувань відчуває себе нещасною;
    3. Якщо теперішнє важливіше за майбутнє, випробування призведуть до озлоблення, а не до вдосконалення.
- II. «Знаючи, що досвідчення вашої віри дає терпеливість...» (Як. 1:3):
- A. Віра завжди піддається випробуванням. Якщо випробування відсутні, можливо, немає самої віри.
  - B. Бог випробовував Авраама, щоб благословити його і через це підсилити його віру:
    1. Бог випробовує, щоб виявити найкраще;
    2. сатана спокушає, щоб виявити найгірше.
  - B. Випробування діє нам не на шкоду, а на користь (Рим. 8:28).
  - Г. Скорботи сприяють здобуттю досвіду (Рим. 5:3–4):
    1. Цілеспрямованість, терпіння, витримка;

2. Терпіння — це не пасивне прийняття обставин, а мужність і стійкість перед обличчям труднощів.
3. Нетерпіння супроводжує зневіра (Євр. 6:12; 10:36; Іс. 28:16).

III. «Нехай має » (Як. 1:4).

Коли ми не підкоряємося і протистоїмо випробуванням, ми поводимось як розбещені егоїстичні діти.

IV. «Нехай просить» (Як. 1:5,6).

- A. Про що молитися? — Про мудрість (Чому не про благодать або про силу?)
- B. Знання — це лише володіння інформацією, а мудрість — це застосування знань.
- B. Ми потребуємо мудрості, щоб не втратити нічого з того, що Бог дає для нашого добра, зростання і для Своєї слави.
- Г. Бог допускає те, що відбувається, щоб зміцнити нас. Сатана використовує труднощі, щоб нашкодити нам.

Протистояти сумнівам і неспокою (Фил. 4:7; Гал. 3:23; 1 Петр. 1:5)

1. «І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки у Христі Ісусі» (Фил. 4:7).
2. «Ні про що не турбуйтеся», «підкоріться Богові» (Фил. 4:6; Як. 4:7).
3. Зберігайте думки в чистоті (Фил. 4:8).
4. «Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його» (Мт. 6:33; Іс. 26:3; Кол. 3:1–3).
5. «Зброя бо нашого воювання не тілесна» (2 Кор. 10:4–6; Еф. 6:10).
6. «Зодягніться в повну Божу зброю» (Еф. 6:11–18).
7. Живіть вірою (Мт. 6:25–34; 7:7–11; 17:20; 21:22; Мк. 11:22–24).
8. «Ходіть за духом» (Гал. 5:16–26; Рим. 6:14–23; 8:1–13).

9. «Відваги додержуймо до кінця» (Євр. 3:6,12–14; 6:11–12; 10:19–23, 35–39).
10. «Покладіть на Нього всю вашу журбу, бо Він опікується вами!» (1 Петр. 5:7).

Заплата за участь у муках (1 Петр. 4:13)

1. «Вічна слава» (2 Кор. 4:17–18; 1 Петр. 5:1,10-11).
2. «Потіха» (2 Кор. 1:7; Рим. 8:17);
3. «Життя Ісусове в нашому смертельному тілі» (2 Кор. 4:11);
4. Жертва для життя інших (2 Кор. 4:12);
5. Одкровення достатку благодаті (2 Кор. 4:15);
6. «Доказ праведного суду Божого» (2 Сол. 1:4–5);
7. «З Ним разом царювати будемо» (2 Тим. 2:12);
8. «Дух Божий спочиває на вас» (1 Петр. 4:14);
9. Прославлення Бога (1 Петр. 4:16);
10. «...щоб і в з'явленні слави Його раділи ви й звеселялись» (1 Петр. 4:13–14).

Приклад Христа (1 Петр. 2:21–24; 3:14–17)

1. Страждання (1 Петр. 2:21; Мт.16:24; 1 Ів. 2:6);
2. Безгрішність (1 Петр. 2:22; Іс. 53:9);
3. Чесність та щирість (1 Петр. 2:22);
4. Безмовність, лагідність (1 Петр. 2:23; Іс. 53:7), любов до ворогів, благословення гонителів (Рим. 5:3; 12:14; Мт. 5:44–48; Як. 1:2–4);
5. Терпіння (1 Петр. 2:23; Рим. 12:12; Лк. 21:19);
6. Передавання всього Богові (1 Петр. 2:23; 4:19; Лк. 23:46);
7. Праведність (1 Петр. 2:24).

**Готовність до випробувань Біблійні
настанови працівникам
(Еф. 6:5–8; Кол. 3:22–25)**

1. «Раби, слухайтеся тілесних панів» (Еф. 6:5; Кол. 3:22).
2. «...у простоті серця вашого, як Христа!», «...у всьому, боячись Бога» (Еф. 6:5; Кол. 3:22).
3. «Не працюйте тільки про людське око», «не в очах тільки служачи» (Еф. 6:6; Кол. 3:22).
4. «Виконуючи волю Божу від душі» (Еф. 6:6; Кол. 3:22).
5. «У простоті серця» (Кол. 3:22; Еф. 6:6).
6. «Служачи з ретельністю» (Еф. 6:7).
7. «Знаючи, що кожен, коли зробить що добре, те саме одержить від Господа», «що в нагороду від Господа приймете спадщину» (Еф. 6:8; Кол. 3:24–25; Гал. 6:7–9).

Тит. 2:9–10; Лк. 16:10

1. 9а "корилися панам своїм",
2. 9б "догоджали",
3. 9в "не перечили",
4. 10 "не крали"; Лк. 16:10 "Хто вірний в найменшому, і в великому вірний; і хто несправедливий в найменшому, і в великому несправедливий".

1 Петр. 2:18–20

1. 2:18 "коріться панам із повним страхом",
2. 19–20 муки терпять,
3. 21–23 "Бо на це ви покликані. Бо й Христос постраждав за нас, і залишив нам приклада, щоб пішли ми слідами Його".

**Духовна сутність нашої боротьби
(Еф. 6:12; 2 Кор. 10:3–4)**

У світі не припиняється боротьба, двері перед нами не завжди відчиняються, мають місце духовні поразки й смерть. Але «Бо-

гові дяка, що Він Господом нашим Ісусом Христом перемогу нам дав» (1 Кор. 15:57; Рим. 8:32,37), і ми завжди можемо бути впевнені, що:

- I. Богу незмінно належить уся влада (Іс. 40:15; Дан. 2:20–22; 4:32; Йов 12:14–23; Пс. 74:7–8; 75:11; Єр. 27:5–7; Прит. 1: 24–31; Євр. 13:8).
- II. Бог вірний Своїм обіцянкам (2 Кор. 1:20; 2 Петр. 1:4). У Біблії більше 7 тис. обітниць — на всяку потребу віруючого (Іс. Нав. 21:45; 23:14; 1 Цар. 8:56; Євр. 6:13–18; Дії 7:5; 2 Петр. 3:9; Євр. 2:3; Іс. 30:18; Пс. 33:9; Прит. 16:20; Єр. 17:7–8).
- III. Перемога забезпечена достатньою благодаттю (2 Кор. 9:8; 12:9; Еф. 3:20). Слухняній Йому Церкві Господь обіцяв:
  - A. Свою силу (Мт. 28:18),
  - B. Свою присутність (Мт. 28:20),
  - V. Свою підтримку (Фил. 4:13–19; Йов 4:3–9).
- IV. Перемога забезпечена пришествям Господа у славі (2 Сол. 2:8; Об. 1:5–8; 19:11–16; Фил. 2:9–11; Еф. 1:19–22; Іс. 11:3–5; Пс. 90:14–16).

«3 нами такого не станеться»

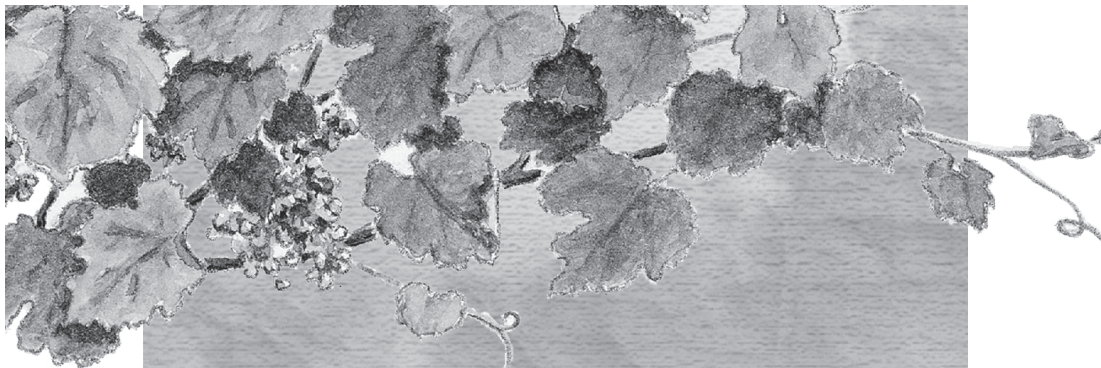
1. Як люди відреагували на слова Ноя? (Мт. 24:37–39)
2. Що сказав Петро, коли Ісус відкрив йому, що Він мусить постраждати і бути вбитим? (Мт. 16:21–22)
3. Як відповів на його слова Ісус? (Мт. 16:23)
4. Що сказав Ісус іншим разом? (Мт. 26:31)
5. Як відреагували на Його слова Петро і всі учні? (Мт. 26:33–35)
6. Як Петро повів себе насправді? (Мт. 26:69–75)
7. Чому Петро зрікся?

8. Чи був цей випадок єдиним у своєму роді?
9. Наведіть приклади, коли люди стояли перед подібним вибором (з Біблії, з історії).
10. Що станеться, коли люди будуть упевнені у своїй безпеці? (1 Сол. 5:3)
11. Чому вчить приклад Петра? (Мт. 14:29–31)
12. Лот, керуючись видимістю, зробив неправильний вибір.
  - а) Яке рішення він прийняв? (Бут. 13:10–11)
  - б) Що сталося в результаті? (Бут. 19:15–26)
  - в) Чому Лот не замислювався про небезпеку руйнування Содому і Гоморри?
  - г) Як повели себе його зяті? (Бут. 19:14)
13. Що може трапитися з тим, «хто збирає скарби для себе»? (Лк. 12:16–21)
14. Як, за словами Ісуса, ми повинні поводитись у часи лих і гонінь? (Лк. 21:8–28)

Біблійне пояснення гонінь

1. Чому християн переслідують? (Ів. 15:18–21)
2. Як Павло і Варнава підтримували учнів? (Дії 14:22)
3. Проти кого насправді були спрямовані гоніння? (Дії 9:4–5)
4. Наскільки ймовірні гоніння? (2 Тим. 3:12)
5. З яких причин християни можуть зректись Христа? (Мт. 13:20–21)
6. Чого вимагає від нас Христос? (Мт. 16:24)
7. Що Господь обіцяє тим, хто готовий до переслідувань? (Мт. 5:10–12)
8. З чим Бог часто пов'язує Свої обітниці (напр. Об. 3:20).
  - Що робимо ми?
  - Що робить Бог?
9. Наведіть інші подібні приклади.
10. Якою умовою супроводжується обітниця Ізраїлю (Повт. Зак. 11:22)?

11. За якої умови ми можемо розраховувати на виконання Божої обітниці:
  - а) внутрішнього світу (Іс. 26:3),
  - б) політичної стабільності (1 Тим. 2:1–2).
12. Яким має бути наше ставлення до гонінь? (Мт. 5:44; Лк. 23:34)
13. Як сприймали Петро та Іван свої страждання за віру? (Дії 5:41)
14. Про що молилися учні за часів переслідувань? (Дії 4:23–30)
15. Які лиха можуть очікувати на християн? (Рим. 8:35–39)
16. Що Біблія говорить про нашу перемогу? (Рим. 8:31–39)
17. Наведіть щонайменше три тексти з Писання, де сказано про те, що всі християни будуть переслідувані.
18. Чому, незважаючи на катастрофи і гоніння, перемога неминуча? Підтвердіть відповідь прикладами з Писання.
19. Що необхідно для того, щоб вистояти? (Еф. 6:10–18)
20. Чого із «всеозброєння» бракує особисто вам?
21. Що вам хотілося б змінити?
22. Як ми перемагаємо сатану? (Об. 12:11)

Зміст

Підготовка до служіння в підпіллі.

Ричард Вурмбранд 3

Страждання: християнський гедонізм.

Джон Пайпер 35

Переслідування: основні положення.

Мартін Мілтон 71

